

รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

แรงจูงใจของเกษตรกรผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ใน
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

Motivation of organic rice farmers in
Northeastern Thailand

ปรเมศร์ อัสวเรืองพิภพ

โอปอล์ สุวรรณเมฆ

ได้รับทุนสนับสนุนงานวิจัยจากเงินงบประมาณรายได้ ประจำปีงบประมาณ 2557

วิทยาลัยการบริหารและจัดการ

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

แรงจูงใจของเกษตรกรผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ใน
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

Motivation of organic rice farmers in
Northeastern Thailand

ปรเมศร์ อัสวเรืองพิภพ

12696122

โอปอล สุวรรณเมฆ

ได้รับทุนสนับสนุนงานวิจัยจากเงินงบประมาณรายได้ ประจำปีงบประมาณ 2557

วิทยาลัยการบริหารและจัดการ

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ชื่อโครงการ แรงจูงใจของเกษตรกรผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ของประเทศไทย

หัวหน้าโครงการวิจัย นายปรเมศวร์ อัครเวียงพิภพ สาขาวิชาบริหารธุรกิจเกษตร
วิทยาลัยการบริหารและจัดการ

ผู้ร่วมโครงการ ผศ.ดร.โอปอล์ สุวรรณเมฆ สาขาวิชาการจัดการธุรกิจเกษตรและ
อุตสาหกรรมอาหาร วิทยาลัยการบริหารและจัดการ

ประจำปีงบประมาณ 2556

บทคัดย่อ

แม้ว่าประเทศไทยยังมีการผลิตข้าวแบบเดิม ๆ คือมีการใช้ปุ๋ยและสารเคมีอย่างกว้างขวาง แต่ก็ยังมีกลุ่มเกษตรกรหลาย ๆ กลุ่มที่กระจายในหลากหลายพื้นที่ทั่วประเทศ ที่ยังคงดำเนินวิถีชีวิตและการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์อย่างมั่นคง การศึกษานี้จึงต้องการค้นหาว่าอะไรเป็นแรงจูงใจของกลุ่มเกษตรกรเหล่านี้ โดยวัตถุประสงค์ของการศึกษา ประกอบด้วย 1) เพื่อศึกษาสภาพการผลิตและแรงจูงใจของเกษตรกรผู้ผลิตข้าวในระบบเกษตรอินทรีย์ และ 2) เพื่อวิเคราะห์แรงจูงใจที่มีอิทธิพลต่อการขยายพื้นที่ทำการผลิตข้าวอินทรีย์ เพื่อนำไปใช้ในการส่งเสริมเกษตรกรทั้งที่เป็นผู้ปลูกข้าว หรือพืชชนิดอื่น ๆ รวมถึงบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องและบุคคลที่สนใจทางด้านเกษตรอินทรีย์ได้นำไปใช้ประกอบการตัดสินใจหรือส่งเสริมให้เกิดการผลิตข้าวอินทรีย์และการทำเกษตรระบบอินทรีย์ที่กว้างขวางขึ้นต่อไป พื้นที่ทำการศึกษาคือ จังหวัดสุรินทร์และยโสธร เนื่องจากเป็นแหล่งผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ที่ใหญ่ที่สุดของประเทศ และใช้ตัวอย่างของเกษตรกรทั้งสิ้น 336 ตัวอย่างที่มีข้อมูลครบถ้วนจากการเก็บข้อมูลทั้งหมด 400 ตัวอย่าง ใช้การอธิบายข้อมูลต่าง ๆ ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย สำหรับการศึกษาสภาพการผลิตและระดับแรงจูงใจในการผลิตข้าวอินทรีย์ และการวิเคราะห์แรงจูงใจด้านต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการขยายพื้นที่การผลิตข้าวอินทรีย์โดยใช้ Multiple regression analysis

ผลการศึกษา จากสภาพการผลิตข้าวอินทรีย์ของกลุ่มตัวอย่าง พบว่าจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมีทั้งหมด 3 คนโดยเฉลี่ย มีพื้นที่ปลูกข้าว โดยเฉพาะพันธุ์ข้าวขาวหอมมะลิ 105 ประมาณ 16 ไร่ต่อครัวเรือน มีการปลูกข้าวกันมานานเกือบ 30 ปี มีระยะการเปลี่ยนผ่านการ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นิยมนำไปเผยแพร่โดยไม่ได้รับอนุญาต
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ผลิตแบบเคมีมาเป็นอินทรีย์ได้ประมาณ 2 ปี 8 เดือน และผลผลิตข้าวอินทรีย์ที่ได้ของเกษตรกร ตัวอย่างมีปริมาณผลผลิตเฉลี่ยที่ 413.70 กิโลกรัมต่อไร่ มีราคาจำหน่ายเฉลี่ยกิโลกรัมละ 20.24 บาท สำหรับแรงจูงใจที่อยู่ในระดับ “มากที่สุด” ของเกษตรกรตัวอย่างในการผลิตข้าวอินทรีย์ ได้แก่ การได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐเป็นแรงจูงใจที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 4.57 เรื่องของสุขภาพที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.55 แรงจูงใจในเรื่องของการใช้เคมีมีอันตรายมากต่อเกษตรกร ค่าเฉลี่ย 4.26 แรงจูงใจที่ว่าเกษตรกรอินทรีย์ช่วยลดรายจ่าย ค่าเฉลี่ย 4.23 และแรงจูงใจของการเป็นวิถีการผลิตที่ยั่งยืน ค่าเฉลี่ย 4.21

ปัจจัยแรงจูงใจที่มีอิทธิพลต่อการขยายพื้นที่ทำการผลิตข้าวอินทรีย์ที่พบว่ามีนัยสำคัญทางสถิติมีอยู่ทั้งสิ้น 7 ปัจจัย โดยมี 3 ปัจจัยที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 หรือที่ p-value เท่ากับ 0.05 คือ เกษตรอินทรีย์ทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัวเพราะใช้แรงงานครัวเรือนเป็นหลัก (X2) การไม่ต้องใช้ทรัพยากรมากมายเท่าเคมี (X8) และ เป็นวิถีการผลิตที่ยั่งยืน (X9)

ส่วนอีก 4 ปัจจัยแรงจูงใจมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 90 หรือที่ p-value เท่ากับ 0.10 ได้แก่ เกษตรอินทรีย์ช่วยลดรายจ่าย (X1) เกษตรอินทรีย์จะเป็นแนวโน้มของการผลิตวิถีใหม่จากนี้ไป (X6) เรื่องของสุขภาพ (X7) และ เกษตรอินทรีย์ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ (X11)

ในการดำเนินการจูงใจให้มีการเพิ่มการผลิตข้าวอินทรีย์นั้น บุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรคำนึงถึงประเด็นต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การให้คุณค่าของการผลิตแบบอินทรีย์นี้ ถึงการเป็นวิถีการผลิตที่ยั่งยืน การสร้างความสัมพันธ์ในครัวเรือนที่มากขึ้นเพราะมักเป็นการใช้แรงงานในครัวเรือนเป็นหลัก และการให้ความรู้เรื่องการใช้ปัจจัยการผลิตที่ไม่มีเคมี นอกจากนั้น ปัจจัยสำคัญ ประการอื่น ๆ ได้แก่ แรงจูงใจด้านรายจ่ายที่ลดลง มุมมองที่ว่าเกษตรกรอินทรีย์ไม่ใช่วิถีการผลิตใหม่ ความกังวลด้านปัญหาสุขภาพที่หากทำให้บรรเทาลงได้จากการทำเกษตรอินทรีย์ และมาตรการสนับสนุนต่าง ๆ จากภาครัฐ เหล่านี้ จะช่วยให้เกิดการเพิ่มพื้นที่การผลิตข้าวอินทรีย์ขึ้นได้

Abstract

Although there is a common way of rice production, using chemical fertilizers and pesticides, in Thailand, organic rice growers have been continued their lives and organic agriculture way of production firmly. In this study, the motivation of these growers to continue the organic production has been explored. Objectives are 1) to examine the way of production and motivation in the organic rice production system, and 2) to analyze motivation that influencing the extension of rice production. The results of this study are expected to apply for agricultural extension officers and the concerned staffs to promote organic system. Area of study is in Surin and Yasothon, as there is a large number of organic rice production in these areas in Thailand. Data collection was from 400 respondents, however, there were 336 respondents that made the completed questionnaires and interview. Descriptive statistics such as percentage, mean were used in order to examine production characteristics and levels of motivation for organic rice production. Analysis of motivations towards area of rice production extension was applied by Multiple Regression Analysis (MRA).

From the result of the samples, household members were 3 persons on average, about 16 rai of rice production areas per household, conducting rice production for nearly 30 years, while the transition period of organic system was about 2 years and 8 months. Average yields were about 413.70 kilograms a rai, and selling price was 20.24 baht a kilogram. Motivation in the organic rice system for the samples indicated that the support from the government, health concerns, the danger of chemicals in agriculture, organic agriculture helps reduce cost, and organic agriculture is the sustainable way of production were found in "highest" degrees with 4.57, 4.55, 4.26, 4.23, and 4.21 average score respectively.

Motivation factors that influencing the extension of organic rice production area at 0.05 level of significant were:

1. Organic agriculture can help good relationship in the household (X_2) (due to
  - the use of household labor as main labor supply)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2. Resource uses are not much as in chemical agriculture(X_8)

3. Organic agriculture is the sustainable way of production(X_9)

Motivation factors that influencing the extension of organic rice production area at 0.10 level of significant were:

1. Organic agriculture can help reduce costs (X_1)

2. Organic agriculture is a trendy way of production (X_6)

3. Health concerns (X_7)

4. Support from the government (X_{11})

Therefore, in order to motivate to increase organic rice production area, concerned staffs and organizations had better concern on these items, especially the value of organic production as the sustainable way of production, the relationship in the household, and the knowledge of applying inputs without chemicals. The others are the reduction of cost in the organic way, organic agriculture is not the trendy way, but sustainable way, the concerns on health that can be alleviated if conducting organic agriculture, and support strategies from the government, that can help more production area of organic rice.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กิตติกรรมประกาศ

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์นี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีด้วยความร่วมมือของทุกส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์ที่อนุเคราะห์ข้อมูลในการศึกษา ผู้ช่วยนักวิจัยคุณเกษม ที่เสียสละเวลาและทุ่มเทอย่างยิ่งในการเก็บรวบรวมข้อมูล คุณอภิสร่า อุ๋นอบ เจ้าหน้าที่วิทยาลัยการบริหารและจัดการที่ช่วยอำนวยความสะดวกทางด้านเอกสารการวิจัยต่างๆ

ขอขอบคุณวิทยาลัยการบริหารและจัดการ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบังที่สนับสนุนทุนวิจัยจากเงินงบประมาณรายได้ ประจำปีงบประมาณ 2557

สุดท้ายนี้ คณะผู้วิจัยขอขอบคุณทุกท่านทั้งที่กล่าวถึงและไม่ได้กล่าวถึง ณ ที่นี้ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสนับสนุนให้รายงานฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

ปรเมศร์ อัครเรืองพิภพ

โอปอล์ สุวรรณเมฆ

ตุลาคม 2557

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	
กิตติกรรมประกาศ	
สารบัญ	
สารบัญตาราง	
บทที่ 1 บทนำ	1
หลักการและเหตุผลของการวิจัย	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
ขอบเขตของการวิจัย	2
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	2
นิยามศัพท์	3
บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	4
แนวคิดเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์	4
แนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจ	7
แนวคิดในการประเมินแรงจูงใจที่มีต่อการทำการผลิตเกษตรอินทรีย์	11
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	12
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	14
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	14
วิธีวิจัยและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	14
วิธีรวบรวมข้อมูล	14
การวิเคราะห์ข้อมูล	15
บทที่ 4 ผลการวิจัย	17
ข้อมูลทั่วไปทางด้านลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคลของเกษตรกรตัวอย่างและ	
สภาพการผลิตข้าวอินทรีย์	17
แรงจูงใจในการผลิตข้าวอินทรีย์	20
การวิเคราะห์แรงจูงใจที่มีอิทธิพลต่อการขยายพื้นที่ทำการผลิตข้าวอินทรีย์	22

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 สรุปรูป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	24
สรุปรูปและอภิปรายผลการวิเคราะห์	24
ข้อเสนอแนะ	27
เอกสารอ้างอิง	28
ภาคผนวก	30

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
4.1 ข้อมูลทั่วไปทางด้านลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล	18
4.2 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนและประสบการณ์ในการผลิตข้าวอินทรีย์	19
4.3 ปริมาณผลผลิต และราคาผลผลิต	20
4.4 สาเหตุที่ทำการผลิตข้าวอินทรีย์	20
4.5 ระดับแรงจูงใจของเกษตรกรตัวอย่างในการผลิตข้าวอินทรีย์	21
4.6 เมตริกความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยแรงจูงใจในการผลิตข้าวอินทรีย์ที่ใช้ใน การวิเคราะห์	22
4.7 ผลการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุปัจจัยแรงจูงใจที่มีอิทธิพลต่อ การขยายพื้นที่ทำการผลิตข้าวอินทรีย์	23

บทที่ 1

บทนำ

หลักการและเหตุผลของการวิจัย

ประเทศไทยมีนโยบายที่ส่งเสริมให้มีการผลิตทางการเกษตรแบบอินทรีย์ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 โดยมีจุดมุ่งหมายหนึ่งที่สำคัญคือการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ทำเกษตรแบบที่เป็นอยู่ไปสู่การทำเกษตรแบบอินทรีย์ มีการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ มีการใช้สารกำจัดศัตรูพืชที่เป็นชีวภาพ (Mingchai and Yossuck, 2008) ซึ่งเป็นเรื่องยากที่จะทำได้การเกษตรอินทรีย์ได้อย่างสมบูรณ์ที่เป็นไปตามข้อกำหนดของ IFOAM (2004) ที่ให้นิยามเกษตรอินทรีย์ (Organic farming) ว่าเกษตรอินทรีย์ (Organic farming) เป็นระบบเกษตรที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม รักษาสมดุลทางธรรมชาติ และความหลากหลายทางชีวภาพ หลีกเลี่ยงการใช้สารสังเคราะห์ทุกชนิด เช่น สารควบคุมการเจริญเติบโตของพืช สารป้องกันกำจัดโรค แมลงและวัชพืช และรวมไปถึงปุ๋ยเคมี (IFOAM, 2004; Thapa and Rattanasuteerakul, 2011) อย่างไรก็ตามทั้งภาครัฐและกลุ่ม NGOs ก็ได้พยายามผลักดันเรื่องนี้อย่างต่อเนื่อง (Thapa and Rattanasuteerakul, 2011)

ถึงแม้ภาครัฐและกลุ่ม NGOs จะช่วยกันผลักดันส่งเสริมให้เกิดการทำเกษตรอินทรีย์ภายในประเทศให้มากขึ้น แต่กลับปรากฏว่าประเทศไทยยังมีการนำเข้าสารเคมีและวัตถุอันตรายทางการเกษตรที่ใช้ในการผลิตพืช เช่น ปุ๋ยเคมี สารควบคุมการเจริญเติบโตของพืช สารป้องกันกำจัดศัตรูพืช และสารกำจัดวัชพืช เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แม้ว่าในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (2550-2554) มีการกำหนดเป้าหมายที่จะลดการนำเข้าปุ๋ยและสารเคมีเกษตรให้ไม่เกินปีละ 3.5 ล้านตัน แต่ปรากฏว่าในปีแรกของแผน ฯ มีการนำเข้าเพิ่มขึ้นเป็น 4.5 ล้านตัน และเมื่อสิ้นสุดแผน ฯ ในปี 2554 มีการนำเข้าปุ๋ยและสารเคมีการเกษตรรวม 6.3 ล้านตัน คิดเป็นมูลค่า 93,844 ล้านบาท (สำนักงานสถิติแห่งชาติ อ้างใน services.nic.go.th/gsic/uploadfile/Chemical.pdf) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าในการผลิตพืชผลทางการเกษตรของประเทศไทย มีปริมาณการใช้สารเคมีเพิ่มขึ้นทุกปี และส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม และเกิดการตกค้างของสารพิษที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพของเกษตรกรและผู้บริโภค ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นปัญหาของระบบเกษตรปัจจุบันทั่วโลก (เบญจวรรณ ฤกษ์เกษม, 2548) และในบรรดาพืชผลทางการเกษตรเหล่านั้น ข้าว นับว่าเป็นพืชผลทางการเกษตรที่เป็นพืชเศรษฐกิจสำคัญ ที่นับเป็นแหล่งรายได้หลักของประเทศ และของครัวเรือนเกษตรกรไทย

อย่างไรก็ดี ประเทศไทย เป็นอีกประเทศหนึ่งที่มีโอกาสที่จะเพิ่มศักยภาพในการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์เพื่อจำหน่ายในตลาดภายในและตลาดโลกได้ โดยเฉพาะข้าวอินทรีย์ (Organic Rice) ในปี 2550 ประเทศไทยมีพื้นที่เกษตรอินทรีย์ทั้งหมด 140,963.08 ไร่ โดยเป็นพื้นที่ปลูกข้าวมากที่สุด 113,213.04 ไร่ รองลงมา คือพืชไร่ พืชผัก ไม้ผล และพืชอื่นๆ จำนวน 6,546.65, 15,140.46, 4,985.68, และ 1,077.25 ไร่ ตามลำดับ (มูลนิธิสืบนาคะเสถียร, 2553) พื้นที่เพาะปลูกส่วนใหญ่อยู่ใน

เอกรัง 4,985.68 และ 1,077.25 ไร่ ตามลำดับ (มูลนิธิสืบนาคะเสถียร, 2553) พื้นที่เพาะปลูกส่วนใหญ่อยู่ใน
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แถบจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้งนี้ ปริมาณการผลิตข้าวอินทรีย์มีแนวโน้มลดลงตั้งแต่ปี 2550 เนื่องจากวิกฤตอาหารที่ส่งผลให้ราคาข้าวมีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างมาก นับเป็นแรงจูงใจสำคัญที่ทำให้บรรดาชาวนาหันไปสนใจขยายการปลูกข้าวแบบเดิม คือการใช้ปุ๋ยเคมี นอกจากนี้ จากมาตรการการรับจำนำข้าวของรัฐบาลชุดปัจจุบัน (2556) อาจเป็นเหตุขัดขวางการผลิตข้าวในระบบอินทรีย์ได้เช่นกัน

แม้ว่าจะยังมีการผลิตข้าวแบบเดิม ๆ คือมีการใช้ปุ๋ยและสารเคมีอย่างกว้างขวาง แต่ก็ยังมีกลุ่มเกษตรกรหลาย ๆ กลุ่มที่กระจายในหลากหลายพื้นที่ทั่วประเทศ ที่ยังคงดำเนินวิถีชีวิตและการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์อย่างมั่นคง ซึ่งอะไรเป็นแรงจูงใจของกลุ่มเกษตรกรเหล่านี้จึงเป็นประเด็นปัญหาในการศึกษานี้ นอกจากนี้ยังสนใจต่อไปที่แรงจูงใจใดที่จะสามารถนำไปส่งเสริมหรือกระตุ้นให้เกิดการขยายตัวของการทำเกษตรอินทรีย์โดยเฉพาะข้าวอินทรีย์ในประเทศไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการผลิตและแรงจูงใจของเกษตรกรผู้ผลิตข้าวในระบบเกษตรอินทรีย์
2. เพื่อทราบแรงจูงใจที่มีอิทธิพลต่อการขยายพื้นที่ทำการผลิตข้าวอินทรีย์

ขอบเขตของการวิจัย

1. พื้นที่ที่ทำการศึกษา คือ จังหวัดสุรินทร์และยโสธร เนื่องจากเป็นแหล่งผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ที่ใหญ่ที่สุดของประเทศ
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือเกษตรกรที่เป็นตัวแทนของครัวเรือนที่ปลูกข้าวในระบบเกษตรอินทรีย์ในจังหวัดสุรินทร์และยโสธร
3. ช่วงเวลาที่ทำการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูล คือ ตุลาคม 2556-กันยายน 2557

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ทำให้ทราบแรงจูงใจของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในระบบเกษตรอินทรีย์ในจังหวัดสุรินทร์และยโสธรซึ่งเป็นพื้นที่ผลิตใหญ่แห่งหนึ่งของประเทศไทย เพื่อนำไปใช้ในการส่งเสริมเกษตรกรทั้งที่เป็นผู้ปลูกข้าว หรือพืชชนิดอื่น ๆ รวมถึงบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องและบุคคลที่สนใจทางด้านเกษตรอินทรีย์ได้นำไปใช้ประกอบการตัดสินใจหรือส่งเสริมให้เกิดการผลิตข้าวอินทรีย์และการทำเกษตรระบบอินทรีย์ที่กว้างขวางขึ้นต่อไป

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

นิยามศัพท์

เกษตรอินทรีย์ คือ เป็นระบบการผลิตคำนึงถึงสภาพแวดล้อม รักษาสมดุลของธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพ โดยมีระบบการจัดการนิเวศวิทยาที่คล้ายคลึงกับธรรมชาติ หลีกเลี่ยง การใช้สารสังเคราะห์ ไม่ว่าจะเป็นปุ๋ยเคมี สารเคมีกำจัดศัตรูพืชและฮอร์โมนต่างๆ ตลอดจนไม่ใช้พืช หรือสัตว์ที่เกิดจากการตัดต่อทางพันธุกรรมที่อาจก่อให้เกิดมลพิษในสภาพแวดล้อม เน้นการใช้ อินทรีย์วัตถุ เช่น ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยพืชสด และปุ๋ยชีวภาพในการบำรุงดินให้มีความอุดมสมบูรณ์ ผลผลิตที่ได้มีความปลอดภัยจากสารพิษตกค้าง ทำให้ปลอดภัยทั้งผู้ผลิตผู้บริโภค และไม่ทำลาย สิ่งแวดล้อมให้เสื่อมโทรม (สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ: มกอช., 2549; The International Federation of Organic Agriculture Movement: IFOAM., 2551)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์

ความหมายเกษตรอินทรีย์

สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช.) (2549) ได้ให้ความหมายของเกษตรอินทรีย์ว่า เป็นระบบการจัดการการผลิตสินค้าด้านการเกษตร องค์กรรวมทั้งที่เกี่ยวเนื่องต่อระบบนิเวศ รวมถึงความหลากหลายทางชีวภาพ วงจรชีวภาพ โดยเน้นการใช้วัสดุธรรมชาติ หลีกเลี่ยงการใช้วัตถุพิษจากการสังเคราะห์ และไม่ใช้พืช สัตว์ หรือจุลินทรีย์ ที่ได้มาจากเทคนิคการดัดแปลงพันธุกรรม (Genetic Modification) หรือพันธุวิศวกรรม (Genetic Engineering) มีการจัดการกับผลิตภัณฑ์โดยเน้นการแปรรูปด้วยความระมัดระวัง เพื่อรักษาสภาพการเป็นเกษตรอินทรีย์และคุณภาพที่สำคัญของผลิตภัณฑ์ในทุกขั้นตอน”

สหพันธ์เกษตรอินทรีย์นานาชาติ (IFOAM -The International Federation of Organic Agriculture Movement) (2551) ได้ให้นิยามความหมายของเกษตรอินทรีย์ว่าเป็น “ระบบการผลิตอาหารและเส้นใยด้วยความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม สังคมและเศรษฐกิจ โดยเน้นที่หลักการปรับปรุงและบำรุงดิน การเคารพต่อศักยภาพทางธรรมชาติของพืช สัตว์และนิเวศการเกษตร เกษตรอินทรีย์จึงลดการใช้ปัจจัยภายนอก และหลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีสังเคราะห์ เช่น ปุ๋ย สารกำจัดศัตรูพืช และเวชภัณฑ์สำหรับสัตว์ แต่ในขณะเดียวกันก็พยายามประยุกต์ใช้ธรรมชาติในการเพิ่มผลผลิตและพัฒนาความต้านทานต่อโรคของพืชและสัตว์เลี้ยง หลักการเกษตรอินทรีย์เป็นหลักการสากลที่สอดคล้องกับเงื่อนไขทางเศรษฐกิจ สังคม ภูมิอากาศและวัฒนธรรมท้องถิ่นอีกด้วย”

สรุปได้ว่า เกษตรอินทรีย์ คือ เป็นระบบการผลิตคำนึงถึงสภาพแวดล้อม รักษาสมดุลของธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพ โดยมีระบบการจัดการนิเวศวิทยาที่คล้ายคลึงกับธรรมชาติ หลีกเลี่ยงการใช้สารสังเคราะห์ ไม่ว่าจะเป็นปุ๋ยเคมี สารเคมีกำจัดศัตรูพืชและฮอร์โมนต่างๆ ตลอดจนไม่ใช้พืชหรือสัตว์ที่เกิดจากการตัดต่อทางพันธุกรรมที่อาจก่อให้เกิดมลพิษในสภาพแวดล้อม เน้นการใช้อินทรีย์วัตถุ เช่น ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยพืชสด และปุ๋ยชีวภาพในการบำรุงดินให้มีความอุดมสมบูรณ์ ผลผลิตที่ได้มีความปลอดภัยจากสารพิษตกค้าง ทำให้ปลอดภัยทั้งผู้ผลิต ผู้บริโภค และไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมให้เสื่อมโทรม

หลักการและแนวทางการผลิตข้าวอินทรีย์

กรมวิชาการเกษตร (2553) ได้กล่าวถึงหลักการผลิตข้าวอินทรีย์ว่า จะต้องหลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีและสารที่ผ่านกระบวนการสังเคราะห์ทางเคมีทุกชนิดในทุกขั้นตอนการผลิตและการเก็บรักษาผลผลิต และหลักเกณฑ์แนวทางการผลิตข้าวอินทรีย์ ดังต่อไปนี้

1. พื้นที่ปลูก พื้นที่ปลูกควรมีขนาดใหญ่ถ้าเป็นเกษตรกรรายย่อยควรรวมตัวกันผลิตในพื้นที่ที่ติดต่อกันเป็นพื้นที่เกษตรอินทรีย์โดยเฉพาะหากพื้นที่ขนาดเล็กควรอยู่ในภูมิภาคที่เหมาะสม เช่น พื้นที่ติดกับภูเขา แม่น้ำหรือมีสิ่งแบ่งแยกตามธรรมชาติ และเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ของดินโดยธรรมชาติค่อนข้างสูง-ปานกลาง มีแหล่งน้ำที่เหมาะสมกับการเกษตรอย่างเพียงพอ และห่างไกลจากพื้นที่ที่ใช้สารเคมีทางการเกษตร หากจำเป็นต้องการใช้พื้นที่ดังกล่าวในการผลิตข้าวอินทรีย์ ให้ปลูกข้าวโดยวิธีเกษตรอินทรีย์แต่ใช้ช่วงปรับเปลี่ยนหลายฤดูจนแน่ใจว่าปลอดภัยจากสารพิษตกค้าง เป็นที่ห่างจากถนน ที่มีรถวิ่งหนาแน่น

2. พันธุ์ข้าว เป็นพันธุ์ข้าวที่เจริญเติบโตได้ดี และสามารถให้ผลผลิตสูงในสภาพที่ดินมีความอุดมสมบูรณ์ ต่ำ-ปานกลาง ต้านทานโรคและแมลงศัตรูพืชที่สำคัญในพื้นที่ แข่งขันกับวัชพืชได้ดี มีลักษณะเมล็ดและคุณภาพการหุงต้มและรับประทานตรงต่อความต้องการของตลาด พันธุ์ข้าวที่นิยมใช้ในการผลิตข้าวที่นิยมใช้ในการผลิตข้าวอินทรีย์ในปัจจุบัน คือ ขาวดอกมะลิ 105 และ กข 15

3. การเตรียมเมล็ดพันธุ์ข้าว เลือกใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวที่ได้มาตรฐานของเมล็ดพันธุ์ และผลิตโดยระบบเกษตรอินทรีย์ ปราศจากโรคแมลงและเมล็ดวัชพืช หากจำเป็นต้องป้องกันกำจัดโรคที่ติดมากับเมล็ด อนุญาตให้นำเมล็ดพันธุ์ข้าวแช่ในสารละลายจุนสี (จุนสี 1 กรัมต่อน้ำ 1 ลิตร) เป็นเวลา 20 ชั่วโมง แล้วล้างด้วยน้ำก่อนนำไปปลูก และให้ใช้เฉพาะสารที่อนุญาตให้ใช้

4. การเตรียมดิน วัตถุประสงค์หลักของการเตรียมดินคือสร้างสภาพที่เหมาะสมต่อการปลูกและการเจริญเติบโตของข้าว ช่วยควบคุมวัชพืช โรค แมลงและศัตรูศัตรูข้าวบางชนิด การเตรียมดินมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับคุณสมบัติดิน สภาพแวดล้อมในแปลงนา ก่อนปลูกและวิธีการปลูก โดยไถตะไถแปร คราด และทำเทือก การเตรียมดินจะต้องสอดคล้องกับวิธีการปลูกข้าว

5. วิธีปลูก

1) วิธีปักดำ เหมาะกับการทำนาในนิเวศนาชลประทาน เตรียมดินอย่างดี โดยไถตะตากดินไว้เพื่อกำจัดวัชพืชที่กำลังเจริญเติบโตปล่อยน้ำท่วมแปลงเพื่อกำจัดวัชพืชที่กำลังจะงอก ไถแปร และคราดปรับระดับผิวดินให้สม่ำเสมอ เพื่อความสะดวกในการควบคุมระดับน้ำและควบคุมวัชพืช ตกกล้า โดยใช้อัตราเมล็ดพันธุ์ 100 กรัมต่อพื้นที่แปลงกล้า 1 ตารางเมตร จะได้ต้นกล้าที่มีความอุดมสมบูรณ์แข็งแรง (ใช้เมล็ดพันธุ์ตกกล้าประมาณ 7 กิโลกรัมต่อพื้นที่ปักดำ 1 ไร่ ปักดำระยะ 20x20 เซนติเมตร จำนวน 3-5 ต้นต่อกอ โดยใช้อายุกล้าระหว่าง 25-30 วัน

2) วิธีหว่านน้ำตม เหมาะกับการทำนาในนิเวศนาชลประทานโดยเฉพาะในกรณีที่ต้องทำนาล่าช้ากว่าปกติ หรือมีปัญหาด้านแรงงาน เตรียมดินอย่างดี โดยไถตะตากดินไว้เพื่อกำจัดวัชพืชที่กำลังเจริญเติบโต ปล่อยน้ำท่วมแปลงเพื่อกำจัดวัชพืชที่กำลังจะงอก ไถแปรและคราดปรับระดับผิวดินให้สม่ำเสมอ เพื่อความสะดวกในการควบคุมระดับน้ำและควบคุมวัชพืชหว่านเมล็ดข้าว

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปเผยแพร่โดยไม่ได้รับอนุญาต

ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

งอกอัตราเมล็ดพันธุ์ประมาณ 15-20 กิโลกรัมต่อไร่ แล้วรักษาระดับน้ำให้เหมาะสมกับระยะการเจริญเติบโตของต้นข้าว

3) วิธีหว่านข้าวแห้ง เหมาะสมกับนาในนิเวศน้ำฝน โดยเฉพาะพื้นที่นาลุ่มและวัชพืชน้อย เตรียมดินโดยวิธีเตรียมดินแห้ง อัตรา 20-25 กิโลกรัมต่อไร่ หรือร่วมกับเมล็ดถั่วเขียว อัตรา 8 กิโลกรัมต่อไร่ แล้วคราดกลบ

6. การจัดการความอุดมสมบูรณ์ของดิน การเลือกพื้นที่ที่ดินมีความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างสูง เป็นเงื่อนไขที่สำคัญในการผลิตข้าวอินทรีย์ และต้องรักษาระดับความสมบูรณ์ของดินเพื่อรักษาระดับผลผลิตและให้ความยั่งยืน โดยเฉพาะการจัดการธาตุอาหารหลักของพืช พื้นที่นาข้าวอินทรีย์จะต้องไม่เผาตอซัง ฟางข้าว และเศษซากพืช รวมทั้งควรหาวัสดุอินทรีย์จากพื้นที่ข้างเคียงใส่เพิ่มเติมเข้าไปด้วย การปลูกพืชตระกูลถั่วเป็นวิธีเหมาะสมที่สุดในการผลิตข้าวอินทรีย์ เพราะได้ธาตุอาหารเพียงพอต่อความต้องการสำหรับการเจริญเติบโตของข้าว ต้นทุนการผลิตต่ำสามารถทำได้อย่างต่อเนื่อง

7. ระบบการปลูกพืช การผลิตข้าวในระบบเกษตรอินทรีย์นั้น ควรปลูกเพียงปีละครั้ง โดยเลือกช่วงเวลาปลูกที่เหมาะสมกับข้าวแต่ละพันธุ์และปลูกพืชหมุนเวียนโดยเฉพาะพืชตระกูลถั่วก่อนและหลังการปลูกข้าว อาจปลูกข้าวอินทรีย์ร่วมกับพืชตระกูลถั่วก็ได้ สภาพแวดล้อมเหมาะสมกิจกรรมทางการเกษตรในพื้นที่ ทั้งการปลูกพืชควรจะต้องเป็นแบบเกษตรอินทรีย์ด้วยทั้งหมด เพื่อให้มีปัจจัยสนับสนุนในพื้นที่ให้มากที่สุด และมีปัจจัยเสี่ยงน้อยที่สุด ทั้งในพื้นที่เกษตรน้ำฝนของประเทศไทย ซึ่งทำการเกษตรแบบดั้งเดิมและใช้ปัจจัยการผลิตจากภายนอกน้อยอยู่แล้วจึงเป็นข้อสนับสนุนการผลิตข้าวอินทรีย์ในพื้นที่ดังกล่าวได้เป็นอย่างดี

8. การควบคุมวัชพืช การเขตกรรมที่ดีสามารถแก้ปัญหาวัชพืชในนาได้อย่างดี การทำนาค่าเป็นวิธีที่ช่วยควบคุมวัชพืชโดยใช้ระดับน้ำในนาและต้นกล้าข้าวที่มีการเจริญเติบโตก่อนวัชพืช การเตรียมดินให้มีผิวหน้าดินสม่ำเสมอ และการรักษาระดับน้ำขังในนาในระยะแรกประมาณ 1-2 เดือนหลังปักดำ ทำให้สามารถควบคุมวัชพืชได้อย่างได้ผล ในนาหว่านข้าวแห้งที่หว่านถั่วเขียวร่วมไปด้วยถั่วเขียวที่เจริญเติบโตได้เร็วช่วยควบคุมวัชพืชโดยการบังแสงแดด ได้เป็นอย่างดี แต่ถ้ายังมีวัชพืชคงเหลืออยู่ในนา ควรมีการใช้วิธีการกำจัดอื่นร่วมด้วย เช่น กำจัดด้วยวิธีกล ใช้แรงงานคนถอน หรือใช้เครื่องกำจัดวัชพืชก็จะได้ผลดียิ่งขึ้น

9. การป้องกันกำจัดโรคแมลงและสัตว์ศัตรูพืช การรักษาสมดุลธรรมชาติเพื่อให้ศัตรูธรรมชาติของแมลงศัตรูพืช ทั้งตัวห้ำและตัวเบียน ควบคุมแมลงศัตรูข้าวตามธรรมชาติ รวมทั้งการรักษาความสมดุลของธาตุอาหารในดิน และการจัดการน้ำที่ดีช่วยให้ต้นข้าวมีความแข็งแรง ทนทานต่อการทำลายของโรคและแมลงได้ดี การปลูกพืชหมุนเวียน เช่น ถั่วเขียวก่อนปลูกข้าว เป็นการตัดวงจรชีวิตของแมลงและการแพร่ระบาดของโรคได้ดี

10. การจัดการน้ำ ระดับน้ำมีความสัมพันธ์กับการเจริญเติบโตทางลำต้น และการให้ผลผลิตของข้าวโดยตรงในระยะปักดำ จนถึงแตกกอ ถ้าระดับน้ำสูงมากจะทำให้ต้นข้าวสูงมากเพื่อหนีน้ำทำให้ต้นข้าวอ่อนแอและล้มง่าย ในระยะนี้ควรรักษาระดับน้ำให้อยู่ประมาณ 5 เซนติเมตร แต่ถ้าต้นข้าว

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ขาดน้ำ จะทำให้พืชพืชเติบโตแข่งกับต้นข้าวได้ ดังนั้น ระดับน้ำที่เหมาะสมต่อการปลูกข้าวอินทรีย์ ตลอดฤดูปลูกควรเก็บรักษาไว้ที่ประมาณ 5-15 เซนติเมตร จนถึงระยะก่อนเก็บเกี่ยวประมาณ 7-10 วัน จึงระบายน้ำออกเพื่อให้ข้าวสุกแก่พร้อมกันและพืชนาแห้งเพื่อเหมาะต่อการเก็บเกี่ยว

11. การเก็บเกี่ยว การนวด และการลดความชื้น การจัดการก่อนและหลังเก็บเกี่ยว ระบายน้ำออกจากนา ก่อนข้าวสุกแก่ประมาณ 10-15 วัน ขึ้นอยู่กับลักษณะเนื้อดิน เพื่อให้พืชนาแห้งและข้าวสุกแก่สม่ำเสมอ เก็บเกี่ยวข้าวแล้วตากในนาข้าวไม่เกิน 3 วันที่มีแดดออก จะได้ข้าวเปลือกที่มีคุณภาพดีและมีความชื้นไม่เกิน 14 เปอร์เซ็นต์ การใช้เครื่องเกี่ยวนวดจะได้ข้าวเปลือกที่มีความชื้นประมาณ 19-22 เปอร์เซ็นต์ ควรนำเมล็ดข้าวเปลือกมาตากให้มีความหนาประมาณ 5 เซนติเมตร นาน 2 วัน จะได้ข้าวเปลือกความชื้นต่ำกว่า 14 เปอร์เซ็นต์ และมีคุณภาพการสีดีเช่นกัน

12. การเก็บรักษาข้าวเปลือก เมื่อลดความชื้นให้ต่ำกว่า 14 เปอร์เซ็นต์แล้วควรเก็บรักษาข้าวเปลือกในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมในยุ้งฉางหรือโรงเก็บที่ป้องกันแมลงและศัตรูได้ดี

13. การสี ต้องแยกสีต่างหากจากข้าวทั่วไป โดยทำการใช้ข้าวเปลือกอินทรีย์สีล้างเครื่อง

14. การบรรจุหีบห่อเพื่อการค้า ควรบรรจุข้าวกล้องหรือข้าวสารในถุงขนาดเล็กตั้งแต่ 1 กิโลกรัม ถึง 5 กิโลกรัม โดยบรรจุในสภาพสุญญากาศ

แนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจ

แนวคิดทางทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจ

ความหมายของแรงจูงใจ (Motivation) มีผู้ให้นิยามไว้หลายท่าน เช่น Stephen Robbins (1993: 205, อ้างใน ปภาณิน, 2550) ให้ความหมายไว้ว่า แรงจูงใจ คือ ความเต็มใจ ความตั้งใจ ความพยายามในการที่จะทำให้เป้าหมายขององค์กรบรรลุผลตามที่ต้องการ Google (2549: 1, อ้างใน ปภาณิน, 2550) ให้ความหมายไว้ว่า แรงจูงใจ คือ ความพยายามในการโน้มน้าวให้บุคคลทำตามความต้องการเพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

เสนาะ ดิยาวี (2543: 208) ให้ความหมายไว้ว่า แรงจูงใจ คือ ความเต็มใจในการพยายามในการทำงานอย่างเต็มที่เพื่อให้ภาระงานขององค์กรบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ เพื่อให้บุคคลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องได้รับความพึงพอใจ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2548, อ้างใน กฤติมา, 2552) ได้ให้ความหมายในเชิงจิตวิทยา แรงจูงใจว่า หมายถึง สภาวะที่บุคคลถูกกระตุ้นให้แสดงพฤติกรรมไปยังจุดหมายปลายทางตามที่ต้องการ แต่ละบุคคลจะมีพฤติกรรมในการตอบสนองที่เหมาะสมที่สุดต่อสถานการณ์ต่างๆ ที่แตกต่างกันไป ซึ่งพฤติกรรมที่เลือกในการตอบสนองออกมานั้นเป็นผลมาจากลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคลและแต่ละสภาพแวดล้อม

ในที่นี้จึงขอสรุปถึงความหมายของ แรงจูงใจ ว่าหมายถึง ความเต็มใจ ความตั้งใจในการทำกิจกรรมหรือทำงานต่าง ๆ อย่างเต็มที่ เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้หรือตอบสนองต่อความต้องการที่นำไปสู่ความพึงพอใจ

แรงจูงใจประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ คือ 1) องค์ประกอบทางด้านกายภาพ (Biological Factor) เป็นการพิจารณาถึงความต้องการทางกายภาพของมนุษย์ เช่น ความต้องการปัจจัย 4 เพื่อจะดำรงชีวิต 2) องค์ประกอบทางด้านการเรียนรู้ (Learned Factor) และ 3) องค์ประกอบด้านความคิด (Cognitive Factor) (กฤติมา, 2552) โดยแรงจูงใจจะมีความเกี่ยวข้องกับความต้องการตั้งทฤษฎีของมาสโลว์ แอลเดอร์เฟอร์ เมอร์เรย์ แมคคลีแลนด์ เฮิร์ชเบิร์ก เป็นต้น ในที่นี้จะขอกล่าวเฉพาะของมาสโลว์ และ เฮิร์ชเบิร์ก ดังนี้

ทฤษฎีความต้องการตามลำดับขั้นของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Need)

มาสโลว์ได้ตั้งทฤษฎีเกี่ยวกับ แรงจูงใจ ที่ชี้ให้เห็นว่ามนุษย์ถูกระตุ้นจากความปรารถนาที่จะสนองความต้องการเฉพาะอย่าง ซึ่งความต้องการนี้อยู่ภายใต้ข้อสมมติดังนี้

1. บุคคลย่อมมีความต้องการอยู่เสมอและไม่มีสิ้นสุด ขณะที่ความต้องการใดได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการอย่างอื่นก็จะเกิดขึ้นไม่มีวันจบ
2. ความต้องการที่ได้รับการตอบสนองแล้ว จะไม่เป็นสิ่งจูงใจของพฤติกรรมอื่น ๆ ต่อไป ความต้องการที่ยังไม่ได้รับการตอบสนองจึงเป็นสิ่งจูงใจในพฤติกรรมของคนนั้น
3. ความต้องการของบุคคล จะเรียงเป็นลำดับ เมื่อความต้องการระดับต่ำได้รับการตอบสนองแล้ว บุคคลก็จะให้ความสนใจกับความต้องการระดับสูงต่อไป

โดยมาสโลว์ ได้อธิบายถึงความต้องการของมนุษย์ ซึ่งมีลักษณะเป็นลำดับขั้นจากต่ำไปหาสูง ดังนี้ (Abraham H. Maslow. 1954: 80 - 106)

1. ความต้องการของร่างกาย (Physiological needs) เป็นความต้องการพื้นฐานเพื่อความอยู่รอดของชีวิต
2. ความต้องการความปลอดภัย (Safety needs) เป็นความต้องการที่เหนือกว่าความต้องการอยู่รอด ซึ่งมนุษย์ต้องการเพิ่มความต้องการในระดับที่สูงขึ้น
3. ความต้องการด้านสังคม (Social needs) หรือความต้องการความรักและการยอมรับ (Love and belongingness needs)
4. ความต้องการการยกย่อง (Esteem needs) ซึ่งเป็นความต้องการการยกย่องส่วนตัว (Self-esteem) ความนับถือ (Recognition) และสถานะ (Status) จกสังคม ตลอดจนเป็นความพยายามที่จะให้มีความสัมพันธ์ระดับสูงกับบุคคลอื่น
5. ความต้องการประสบความสำเร็จสูงสุดในชีวิต (Self-actualization needs) เป็นความต้องการสูงสุดแต่ละบุคคล เป็นต้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ทฤษฎี 2 องค์ประกอบของเฮิร์ซเบิร์ก (Herzberg's Two Factors Theory)

เฮิร์ซเบิร์ก ได้เสนอทฤษฎีที่ทำให้เกิดความพอใจที่เรียกว่า The Motivation – Hygiene Theory ที่กล่าวถึง 2 ปัจจัยที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในการทำงาน ดังนี้

1. ปัจจัยค้ำจุน (Hygiene Factors) เป็นปัจจัยที่จะคงไว้ซึ่งแรงจูงใจในการทำงานของบุคคลให้มืออยู่ตลอดเวลา ถ้าไม่มีหรือไม่สอดคล้องกับความปรารถนาของบุคคลในองค์กรแล้วจะก่อให้เกิดความไม่ชอบงานขึ้น แต่ถ้าปัจจัยค้ำจุนดีก็ยังคงส่งผลให้คนรักงานหรือเกิดแรงจูงใจในการทำงาน ปัจจัยค้ำจุนมีอยู่ 7 ประการ คือ

- 1.1 เงินเดือน (Salary) และสวัสดิการ (Fringe Benefits) เงินเดือนและการเลื่อนขั้นเงินเดือนในหน่วยงานนั้นเป็นที่พอใจของบุคลากรที่ทำงาน
- 1.2 ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน (Interpersonal Relation with Superior, Subordinate and peers) หมายถึง การติดต่อไม่ว่าจะเป็นภริยาหรือวาจาที่แสดงถึงความสัมพันธ์อันดีต่อกัน สามารถทำงานร่วมกัน มีความเข้าใจซึ่งกันและกันอย่างดี จึงเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งในการทำงาน
- 1.3 นโยบายและการบริหารงาน (Company Policy and Administration) หมายถึง การจัดการและบริหารงานขององค์กร การติดต่อสื่อสารภายในองค์กร
- 1.4 สภาพการทำงาน (Working Conditions) ได้แก่ สภาพทางกายภาพของหน่วยงาน เช่น แสง เสียง อากาศ ชั่วโมงการทำงาน รวมทั้งลักษณะสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ เช่น อุปกรณ์หรือเครื่องมือต่างๆ
- 1.5 ความเป็นอยู่ส่วนตัว (Personal Life) หมายถึง ความรู้สึกที่ดีหรือไม่ดีอันเป็นผลที่ได้รับจากงานในหน้าที่ของผู้ปฏิบัติงาน เช่น การที่ผู้ปฏิบัติงานต้องถูกย้ายไปทำงานในที่ใหม่ที่ห่างไกลจากครอบครัวทำให้เขาไม่มีความสุขและไม่พอใจกับงานในที่แห่งใหม่
- 1.6 ความมั่นคงในการทำงาน (Security) ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อความมั่นคงในการทำงาน ความยั่งยืนของอาชีพ หรือความมั่นคงขององค์กร
- 1.7 วิธีการปกครองบังคับบัญชา (Supervision Technical) หมายถึง ความสามารถของผู้บังคับบัญชาในการดำเนินงาน การนิเทศงานหรือความยุติธรรมในการบริหาร ย่อมมีอิทธิพลต่อการทำงานของบุคลากรในหน่วยงานหรือองค์กร

ปัจจัยค้ำจุนไม่ใช่เป็นสิ่งจูงใจที่จะทำให้ผลผลิตเพิ่มขึ้น แต่เป็นข้อกำหนดเบื้องต้นเพื่อป้องกันให้คนไม่พอใจในงานที่ทำอยู่ แต่ไม่สามารถสร้างแรงจูงใจให้เกิดขึ้นได้เพราะการใช้เงินหรือสิ่งจูงใจที่ไม่เกี่ยวกับงานหรือบีบบังคับให้บุคลากรทำงานด้วยการขู่หรือลงโทษ จะทำให้บุคลากรทำงานด้วยความจำเป็นไม่มีความรู้สึกพอใจต่องาน ดังนั้นจึงควรจะใช้ปัจจัยจูงใจเป็นตัวกระตุ้นในการทำงาน เพื่อสร้างแรงจูงใจในการทำงาน เช่น การออกแบบงานให้หน้าทำ โดยที่เมื่อบุคลากรทำงานแล้วรู้สึกว่าคุณมีความหมาย ทำลายความสามารถ ทำแล้วได้พัฒนาตนเอง บุคลากรจะเกิดความพึงพอใจในงาน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2. ปัจจัยจูงใจหรือปัจจัยกระตุ้น (Motivation Factors) เป็นปัจจัยที่เกี่ยวกับงานโดยตรงและเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลในการสร้างความพึงพอใจในการทำงาน ซึ่งเป็นปัจจัยที่เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดความพอใจและเป็นแรงจูงใจให้บุคคลในองค์กรปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังนี้

- 2.1 ผลสำเร็จหรือผลสัมฤทธิ์ (Achievement) หมายถึง การที่บุคคลสามารถทำงานได้เสร็จสิ้นและประสบผลสำเร็จอย่างดี ความสามารถในการแก้ปัญหาต่างๆ การรู้จักป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้น เมื่อผลงานสำเร็จจะเกิดความรู้สึกพอใจและปลื้มใจในผลสำเร็จของงานอย่างยิ่ง
- 2.2 การได้รับการยอมรับนับถือ (Recognition) หมายถึง การได้รับการยอมรับนับถือไม่ว่าจากผู้บังคับบัญชา จากเพื่อน จากผู้มาขอคำปรึกษา หรือจากบุคคลในหน่วยงาน การยอมรับนี้อาจจะอยู่ในรูปของการยกย่องชมเชยแสดงความยินดี การให้กำลังใจ หรือการแสดงออกอื่นใดที่สื่อให้เห็นถึงการยอมรับในความสามารถ จะทำให้ผู้ปฏิบัติงานชอบและรักงาน
- 2.3 ลักษณะของงานที่ปฏิบัติ (Work content) หมายถึง งานที่น่าสนใจ งานที่ต้องอาศัยความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ทำทลายให้ลงมือทำ เป็นสิ่งจูงใจให้บุคคลอยากทำงาน
- 2.4 ความรับผิดชอบ (Responsibility) หมายถึง ความพึงพอใจที่เกิดขึ้นจากการได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบงานใหม่ๆ และมีอำนาจในการรับผิดชอบได้อย่างเต็มที่ ไม่มีการตรวจหรือควบคุมอย่างใกล้ชิด เป็นสิ่งจูงใจให้บุคคลอยากทำงาน
- 2.5 ความก้าวหน้า (advancement) หมายถึง การได้รับเลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่งสูงขึ้นของบุคคลในองค์กร การได้มีโอกาสศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม หรือได้รับการฝึกอบรม สิ่งนี้จะเป็แรงจูงใจให้บุคคลอยากทำงาน

มูลเหตุจูงใจในการทำงาน

การทำงานของแต่ละบุคคลย่อมขึ้นอยู่กับมูลเหตุจูงใจที่เป็นแรงกระตุ้นในการทำงาน ผลงานจะดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ ดังนี้

1. สิ่งแวดล้อมในการทำงาน เช่น สถานที่ แสงสว่าง ระเบียบ กฎเกณฑ์ของสถานที่ทำงาน บรรยากาศในการทำงาน เป็นต้น
2. เศรษฐกิจ เป็นผลตอบแทนจากการทำงาน ได้แก่ ค่าจ้าง ค่าแรงงาน เงินเดือน โบนัส ค่าสมนาคุณ ค่าตอบแทน รวมทั้งฐานะทางครอบครัว รายจ่ายของครอบครัวก็มีผลต่อการทำงานเช่นกัน
3. ฐานะทางสังคม เป็นส่วนหนึ่งของงานและสังคม ตำแหน่งงาน หน้าที่การงานของแต่ละคนที่ได้รับการยอมรับทางสังคมจะเป็นสิ่งที่ทำให้บุคคลคนนั้นเกิดความภาคภูมิใจ มีความรับผิดชอบมากขึ้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4. เจตคติต่อความรู้สึก สิ่งนี้เป็นสิ่งที่มีคุณค่า ถือเป็น การรับผิดชอบต่อสังคมที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อตนเองและสังคมทำให้บุคคลนั้นยอมจะทำงาน นอกจากนี้ความกดดัน ความสนใจ ความเอาใจใส่ก็มีผลต่อการทำงานเป็นอย่างมาก

5. ความอิสระในการทำงาน ความสามารถในการที่จะใช้ความรู้ความสามารถได้เต็มที่โดยไม่ต้องมีใครมาบังคับบัญชา ไม่ได้รับการบีบบังคับจากผู้อื่น มีอิสระในการทำงาน และมีความสุขในการทำงานด้วย

แนวคิดในการประเมินแรงจูงใจที่มีต่อการทำการผลิตเกษตรอินทรีย์

ตัวแปรแรงจูงใจของพฤติกรรมการทำงานธุรกิจตามโครงสร้างทางทฤษฎี (theoretical constructs) นั้นไม่สามารถวัดได้โดยตรงจึงต้องมีการใช้ตัวชี้วัด (indicators) ในการพิจารณา ตัวชี้วัดนี้สามารถประเมินได้จากวิธีใช้คำถามเดียวหรือหลายคำถาม (single or multiple-item approach) ในการประเมิน (Polovitz Nickerson et al., 2001; McGehee and Kim, 2004; Schjoedt and Shaver, 2007; Barbieri and Mahoney, 2009; Vik and McElwee, 2011) ซึ่งข้อดีของวิธีการใช้หลายคำถามในการประเมินจะทำให้ตัวแปรที่ซ่อนเร้นถูกเปิดเผยออกมานำไปสู่การพิจารณาได้อย่างถูกต้องและน่าเชื่อถือ

การประเมินตัวแปรที่ซ่อนเร้นด้วยคำถามในการประเมิน (measurement items) สามารถทำได้โดย 2 แบบจำลองหรือมาตรวัด คือ แบบ reflective หรือ formative (Podsakoff et al., 2003)

โดย Jarvis et al. (2003) ได้เสนอเกณฑ์ในการเลือกแบบจำลองเพื่อการประเมินไว้ ดังนี้ ความเป็นเหตุเป็นผลระหว่างตัวแปรและตัวชี้วัดที่ประเมิน (causality between construct and measurement indicators) ความสามารถในการแลกเปลี่ยนกันได้ระหว่างตัวชี้วัด (interchangeability between indicators) ความแปรปรวนร่วมระหว่างตัวชี้วัด (covariation between indicators) หรือตัวชี้วัดมาจากเครือข่ายทางจิตวิทยา (nomological network) ที่เหมือนกัน ซึ่งการประเมินแบบ reflective นั้น 1) มีความเป็นเหตุเป็นผลว่า การเปลี่ยนแปลงของแรงจูงใจที่เป็นสาเหตุมาจากการเปลี่ยนแปลงในคำถามที่ใช้ประเมินไม่ได้มาจากปัจจัยอื่น 2) คำถามที่ประเมินสำหรับแรงจูงใจหนึ่ง ๆ ของพฤติกรรมผู้ประกอบการสามารถเปลี่ยนแปลงได้ 3) ตัวชี้วัดสำหรับแรงจูงใจหนึ่ง ๆ ของพฤติกรรมผู้ประกอบการถูกสมมติว่าเป็น co-vary และ 4) คำถามที่ประเมินถูกสมมติว่ามาจากเครือข่ายทางจิตวิทยาที่เหมือนกัน

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จันทราพร ประธาน (2548) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ปัจจัยที่มีผลในระดับมากต่อการตัดสินใจผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร คือ ปัจจัยด้านสังคม ได้แก่ เจ้าหน้าที่แนะนำให้ปลูก สมาชิกในครัวเรือนสนับสนุน ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ ราคาจำหน่ายข้าวอินทรีย์สูง ต้นทุนการผลิตต่ำ ปัจจัยด้านกายภาพ ได้แก่ การคมนาคมสะดวกสภาพพื้นที่เหมาะสม ปัจจัยด้านชีวภาพ ได้แก่ คุณภาพของเมล็ดข้าวดี การปฏิบัติดูแลรักษาไม่ยุ่งยาก ปัจจัยด้านการผลิต ได้แก่ ความสะดวกในการจัดหาเมล็ดพันธุ์ ราคาไม่สูง ปัจจัยด้านการส่งเสริมและบริการ ได้แก่ การฝึกอบรมได้รับการตรวจรับรองแปลง นอกจากนี้ ไร่ไพประกา มะหะหมัด (2548) ได้ศึกษานวัตกรรมในการจัดการทรัพยากรการเกษตรเพื่อเกษตรอินทรีย์ กรณีศึกษากลุ่มเกษตรกรผลิตข้าวอินทรีย์ อำเภอภูพาน จังหวัดยโสธร พบว่า นวัตกรรมในการจัดการทรัพยากรเพื่อการผลิตข้าวอินทรีย์มีนวัตกรรมที่เป็นความรู้ใหม่ ดังนี้ การใช้แรงงานเครื่องจักรที่มีประสิทธิภาพ การใช้น้ำหมักชีวภาพในการย่อยสลายตอซังและฟางข้าว การใช้ปุ๋ยหมักแบบใหม่ การใช้น้ำหมักชีวภาพและสารสกัดจากพืช และพบว่า ต้นทุนมีกำไรเพิ่มขึ้น ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรมี 2 ปัจจัย คือ ระดับความรู้ในเรื่องเกษตรอินทรีย์ และการได้รับการส่งเสริมเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์

สำหรับงานวิจัยของต่างประเทศเกี่ยวกับแรงจูงใจของเกษตรกรในการยอมรับเกษตรอินทรีย์ มีอย่างกว้างขวาง อาทิ Lampkin and Padel (1994) ที่กล่าวว่าแรงจูงใจของเกษตรกรผู้ผลิตระบบอินทรีย์นั้น เนื่องจากเหตุผลด้านสุขภาพของครัวเรือน ความกังวลด้านมลพิษสิ่งแวดล้อม แบบแผนปรัชญาการดำเนินชีวิตและการพิจารณาด้านการเงิน ขณะที่ Mahamud (2005) ได้เสริมในประเด็นของระดับความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์และมาตรการส่งเสริมการเกษตรที่ได้จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ยโสธรเมื่อปี 2548

Kim et.al. (2008) ศึกษาทัศนคติของผู้บริโภคต่อตราสินค้าอินทรีย์ในญี่ปุ่น และพบว่าผู้บริโภคยินดีจะจ่ายเพิ่มขึ้นร้อยละ 10 สำหรับสินค้าอินทรีย์เนื่องจากมี label ซึ่งเป็นการสนับสนุนนโยบายของรัฐในการใช้มาตรการ label ที่ไปถึงระบบมาตรฐานการผลิตนี้ นอกจากนี้ ผู้บริโภค ยังแสดงความชื่นชอบต่อ label ที่บอกถึงแหล่งผลิตในประเทศมากกว่าแหล่งจากการนำเข้า โดยไม่สนใจว่าจะมาจากประเทศใด นอกจากนี้ หากเป็น label ที่มาจากหน่วยงานรับรองของผู้บริโภคด้วยแล้ว ผู้บริโภคจะมีความมั่นใจกว่า label ที่มาจากหน่วยธุรกิจค้าปลีกเป็นผู้ให้การรับรอง

Thapa and Rattanasuteerakul (2011) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การยอมรับและการขยายการทำฟาร์มผักอินทรีย์ ในจังหวัดมหาสารคาม ประเทศไทย (Adoption and extent of organic vegetable farming in Mahasarakham province, Thailand) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ระดับของการยอมรับและขอบเขตของการทำฟาร์มผักอินทรีย์ในระดับครัวเรือน จังหวัดมหาสารคาม จากตัวอย่างเกษตรกรจำนวน 172 ตัวอย่าง ทั้งนี้เพราะการทำเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทยยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรถึงแม้จะมีพื้นที่เกษตรอินทรีย์เพิ่มขึ้นแต่ก็คิดเป็นเพียงแต่ 0.07% ของ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปเผยแพร่บนสื่อออนไลน์

ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

พื้นที่ฟาร์มทั้งหมดของประเทศ แสดงว่าการทำเกษตรอินทรีย์ยังขาดการยอมรับจากเกษตรกร การศึกษานี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อทราบถึงปัจจัยที่ผลต่อการยอมรับการทำฟาร์มผักอินทรีย์และการขยายพื้นที่การทำผักอินทรีย์ของเกษตรกรแต่ละราย โดยผลการศึกษาพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการทำฟาร์มผักอินทรีย์ ได้แก่ บทบาทการเป็นผู้นำของเพศหญิง แรงจูงใจที่ได้รับจากกลุ่มองค์กรภาครัฐบาลและกลุ่ม NGOs แรงจูงใจจากสมาชิกในชุมชนหรือกลุ่มเกษตรกร การเข้าร่วมการฝึกอบรม ความพึงพอใจในราคาผักอินทรีย์ และ อันตรายจากสารเคมี ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการขยายการทำฟาร์มผักอินทรีย์ ได้แก่ จำนวนปุ๋ยอินทรีย์ที่เกษตรกรสามารถทำการผลิตได้เอง การยอมรับถึงอันตรายจากสารกำจัดศัตรูพืชที่ไม่ใช่แบบอินทรีย์ และระยะเวลาประสบการณ์ในการทำฟาร์มผัก

Hansson, Ferguson, Olofson and Lahtinen (2013) ได้ทำการศึกษาเรื่อง แรงจูงใจของเกษตรกรในการกระจายธุรกิจฟาร์มของตน – โดยอิทธิพลของครอบครัว (Farmers' motives for diversifying their farm business – The influence of family) การศึกษามุ่งไปที่แรงจูงใจในการตัดสินใจของเกษตรกรในการทำกิจการใหม่หรือกิจการเสริมจากการทำการเกษตรแบบที่เป็นอยู่ด้วย จุดประสงค์ว่าแรงจูงใจเหล่านั้นแปรผันตามสถานการณ์ของครอบครัวเกษตรกรอย่างไร และมุ่งหวังให้สารสนเทศว่า ครอบครัวเข้าไปเกี่ยวข้องอย่างไรในการสร้างสรรค์ (การวางแผนและการจัดการ) กิจการใหม่ และ การพิจารณาของครัวครอบได้ส่งผลกระทบต่อตัดสินใจของเกษตรกรภายใต้แรงจูงใจไปสู่การทำธุรกิจที่หลากหลายไปจากการทำการเกษตรแบบที่เป็นอยู่อย่างไร การศึกษานี้ทำการเก็บตัวอย่างเกษตรกร 309 ตัวอย่างในประเทศสวีเดนที่มีการเริ่มทำธุรกิจใหม่หรือธุรกิจเสริมนอกการทำเกษตรแบบที่เป็นอยู่หรือกำลังวางแผนว่าจะทำอยู่ โดยเกษตรกรตัวอย่างเป็นผู้จัดการของธุรกิจฟาร์ม ผลการศึกษาพบว่ามี 2 แรงจูงใจที่สำคัญที่ทำให้เกษตรกรตัดสินใจทำการใหม่หรือกิจการเสริมจากการทำการเกษตรแบบที่เป็นอยู่ คือ 1) เพื่อลดความเสี่ยงและใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์มากขึ้น และ 2) เป็นเหตุผลทางด้านสังคมและรูปแบบการใช้ชีวิต และที่สำคัญของการกิจการใหม่หรือกิจการเสริมจากการทำการเกษตรแบบที่เป็นอยู่นั้นขึ้นอยู่กับสถานะของครอบครัวของเกษตรกรด้วยเป็นสำคัญ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาแรงจูงใจของเกษตรกรผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ คือ เกษตรกรที่ทำการผลิตข้าวอินทรีย์ในจังหวัดสุรินทร์ และจังหวัดยโสธร ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของกรมวิชาการเกษตร ภายใต้การกำกับของสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช.) ปี 2555/2556 จำนวน 400 ราย โดยทำการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงเกษตรกรที่ยินดีให้ข้อมูลในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์และจังหวัดยโสธร

วิธีวิจัยและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยคั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย ในการเป็นเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลที่มีทั้งข้อคำถามปลายปิด (Close-end Questionnaire) และปลายเปิด (Open-ended Questionnaire) ที่แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์

ส่วนที่ 2 ข้อมูลการผลิตข้าวอินทรีย์ และ

ส่วนที่ 3 ข้อมูลแรงจูงใจของเกษตรกรในการปลูกข้าวอินทรีย์

วิธีรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษานี้ประกอบด้วยข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ ดังนี้

1. ข้อมูลปฐมภูมิ เป็นข้อมูลที่ทำให้การเก็บรวบรวมจากเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมโครงการเกษตรอินทรีย์จังหวัดสุรินทร์และจังหวัดยโสธรที่ได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์จากกรมวิชาการเกษตร ภายใต้การกำกับของ มกอช. โดยการสัมภาษณ์ด้วยแบบสอบถาม เพื่อรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการผลิตและการตลาดข้าวอินทรีย์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2. ข้อมูลทุติยภูมิ เป็นข้อมูลที่ทำให้การเก็บรวบรวมโดยหน่วยงานต่างๆ เช่น กรมวิชาการ เกษตร รวมทั้งข้อมูลจากเอกสาร บทความที่เผยแพร่ทั่วไป เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับหลักการผลิตรายการค้าเกษตรอินทรีย์ การผลิตข้าวอินทรีย์ และบทความวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการผลิตและแรงจูงใจสินค้าเกษตรอินทรีย์

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานโดยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) นำเสนอ อธิบายเชิงบรรยายในรูปของร้อยละ ค่าเฉลี่ย และแจกแจงความถี่ เพื่อทราบลักษณะทางประชากรศาสตร์ของเกษตรกรตัวอย่างและสภาพการผลิตข้าวอินทรีย์

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

2.1 การวิเคราะห์ระดับแรงจูงใจในการผลิตข้าวอินทรีย์ โดยใช้ค่าพิสัยในการกำหนดช่วงของแต่ละระดับของแรงจูงใจ และเนื่องจากคะแนนแรงจูงใจมีค่า 1-5 ค่าพิสัยในแต่ละช่วงระดับจึงเท่ากับ 0.8 ดังนั้นสามารถแบ่งระดับแรงจูงใจได้ 5 ระดับ (ปภาณิน, 2550) ดังนี้

- ค่าเฉลี่ย 4.20-5.00 หมายความว่า มีแรงจูงใจในระดับมากที่สุด
- ค่าเฉลี่ย 3.40-4.19 หมายความว่า มีแรงจูงใจในระดับมาก
- ค่าเฉลี่ย 2.60-3.39 หมายความว่า มีแรงจูงใจในระดับปานกลาง
- ค่าเฉลี่ย 1.80-2.59 หมายความว่า มีแรงจูงใจในระดับต่ำ
- ค่าเฉลี่ย 1.00-1.79 หมายความว่า มีแรงจูงใจในระดับต่ำมาก

2.2 การวิเคราะห์แรงจูงใจที่มีอิทธิพลต่อการขยายพื้นที่ทำการผลิตข้าวอินทรีย์ โดยใช้การวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis) เพื่อพิจารณาว่าแรงจูงใจใดสามารถนำไปส่งเสริมให้เกิดการขยายพื้นที่การปลูกข้าวอินทรีย์ได้เพิ่มขึ้นบ้างโดยดัดแปลงแบบจำลองจากงานของ Thapa และ Rattanasuteerakul (2011) ดังนี้

$$Y = b_0 + b_1X_1 + b_2X_2 + \dots + b_nX_n$$

- โดยที่ Y = พื้นที่เพาะปลูกข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร
- b_0 = ค่าคงที่
- b_1-b_n = ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรอิสระ
- X_1-X_n = ตัวแปรอิสระแรงจูงใจในการทำเกษตรอินทรีย์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

โดยตัวแปรอิสระแรงจูงใจในการทำเกษตรอินทรีย์มีทั้งสิ้น 11 ตัว ได้แก่

- 1) เกษตรอินทรีย์ช่วยลดรายจ่าย (X_1)
- 2) เกษตรอินทรีย์ทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัวเพราะใช้แรงงาน
ครัวเรือนเป็นหลัก (X_2)
- 3) เกษตรอินทรีย์ช่วยเพิ่มรายได้ (X_3)
- 4) ตลาด/ผู้ซื้อมีความต้องการ (X_4)
- 5) ตลาดสามารถจ่ายให้แพงขึ้นได้ (X_5)
- 6) เกษตรอินทรีย์จะเป็นแนวโน้มของการผลิตวิถีใหม่จากนี้ไป (X_6)
- 7) เรื่องของสุขภาพ (X_7)
- 8) ไม่ต้องใช้ทรัพยากรมากมายเท่าเคมี (X_8)
- 9) เป็นวิถีการผลิตที่ยั่งยืน (X_9)
- 10) การใช้เคมีมีอันตรายมากต่อเกษตรกร (X_{10})
- 11) เกษตรอินทรีย์ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ (X_{11})

ในการศึกษานี้กำหนดให้มีการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระหรือแรงจูงใจว่าต้องไม่มีความสัมพันธ์กันเองสูง (Multicollinearity) หรือมีค่า correlation สูงเกิน 0.750 (สุชาติ, 2548)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์

ผลการวิเคราะห์ที่ได้ในบทนี้เกิดจากการวิเคราะห์ข้อมูลเกษตรกรตัวอย่างที่ทำการปลูกข้าวอินทรีย์ในปี 2557 จำนวน 336 ตัวอย่าง จากการเก็บเกษตรกรตัวอย่างทั้งสิ้น 400 ตัวอย่าง โดยข้อมูลจำนวน 64 ตัวอย่างที่ขาดหายไปเนื่องจากมีความไม่สมบูรณ์จึงไม่ได้นำมาวิเคราะห์ และได้แบ่งผลการวิเคราะห์ในส่วนนี้ออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปทางด้านลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคลของเกษตรกรตัวอย่างและสภาพการผลิตข้าวอินทรีย์ การวิเคราะห์ระดับแรงจูงใจในการผลิตข้าวอินทรีย์ และ การวิเคราะห์แรงจูงใจที่มีอิทธิพลต่อขยายพื้นที่ทำการปลูกข้าวอินทรีย์ ดังนี้

ข้อมูลทั่วไปทางด้านลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคลของเกษตรกรตัวอย่างและสภาพการผลิตข้าวอินทรีย์

ข้อมูลทั่วไปทางด้านลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล

กลุ่มเกษตรกรตัวอย่างที่ได้จากการสำรวจมีลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคลเป็นเพศชายร้อยละ 59.2 เพศหญิงร้อยละ 40.8 อายุของเกษตรกรตัวอย่าง โดยเฉลี่ยคือ 54.2 ปี โดยเกษตรกรตัวอย่างที่มีอายุมากที่สุดมีอายุ 78 ปี ส่วนอายุน้อยที่สุดเท่ากับ 27 ปี ทางด้านการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาประถมศึกษาร้อยละ 81.8 ตามด้วยระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลายและตอนต้นร้อยละ 8.3 และ 5.7 ตามลำดับ เกษตรกรตัวอย่างสถานภาพสมรสมีถึงร้อยละ 78.6 ตามด้วยหม้าย/หย่าร้าง และ โสด เป็นจำนวนร้อยละ 17.0 และ 3.3 ตามลำดับ ลักษณะครอบครัวเป็นครอบครัวเดี่ยวถึงร้อยละ 91.4 และมีเกษตรกรตัวอย่างเพียงร้อยละ 8.6 เท่านั้นที่มีมีลักษณะครอบครัวเป็นแบบขยาย จำนวนสมาชิกในครอบครัวของเกษตรกรตัวอย่างเฉลี่ย 4.8 คน หรือประมาณ 5 คน ครอบครัวกลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนสมาชิกมากที่สุดมีจำนวน 10 คน น้อยที่สุดมีจำนวน 1 คน (ตาราง 4.1)

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลทั่วไปทางด้านลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล

ลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล	จำนวน (N = 336)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	199	59.2
หญิง	137	40.8
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	275	81.8
มัธยมศึกษาตอนต้น	19	5.7
มัธยมศึกษาตอนปลาย	28	8.3
ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.)	4	1.2
ปริญญาตรี	10	3.0
เพศ		
ชาย	199	59.2
หญิง	137	40.8
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	275	81.8
มัธยมศึกษาตอนต้น	19	5.7
มัธยมศึกษาตอนปลาย	28	8.3
ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.)	4	1.2
ปริญญาตรี	10	3.0
สถานภาพ		
สมรส	264	78.5
หม้าย/หย่าร้าง	57	17.0
โสด	11	3.3
แยกกันอยู่	4	1.2
ลักษณะครอบครัว		
ครอบครัวเดี่ยว	307	91.4
ครอบครัวขยาย	29	8.6

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล	จำนวน (N = 336)	ร้อยละ
อายุ (ปี)		
อายุต่ำสุด	27.0	
อายุสูงสุด	78.0	
อายุเฉลี่ย	54.2	
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	8.5	
จำนวนสมาชิกในครอบครัว (คน)		
จำนวนสมาชิกในครอบครัวต่ำสุด	1.0	
จำนวนสมาชิกในครอบครัวสูงสุด	10.0	
จำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย	4.8	
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	1.6	

สภาพการผลิตข้าวอินทรีย์

เกษตรกรตัวอย่างมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 2.60 คน หรือ ประมาณ 3 คน มีพื้นที่ในการผลิตข้าวอินทรีย์เฉลี่ย 15.91 ไร่ต่อครัวเรือน โดยเกษตรกรตัวอย่างมีระยะเวลาการเปลี่ยนผ่านจากระบบการผลิตที่เป็นเคมีมาเป็นแบบอินทรีย์เฉลี่ย 32.48 เดือน หรือประมาณ 2 ปี 8 เดือน ทั้งนี้เกษตรกรตัวอย่างมีประสบการณ์การปลูกข้าวเฉลี่ย 29.70 ปี และมีประสบการณ์เฉพาะการผลิตข้าวอินทรีย์เฉลี่ย 6.98 ปี และมีประสบการณ์เข้าร่วมอบรมเกี่ยวกับการผลิตข้าวอินทรีย์เฉลี่ย 4.40 ครั้ง หรือ ประมาณ 5 ครั้งต่อคน (ตารางที่ 4.2)

ตารางที่ 4.2 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนและประสบการณ์ในการผลิตข้าวอินทรีย์

รายการ	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ทำการเกษตร (คน)	1	6	2.60	0.92
จำนวนพื้นที่การผลิตข้าวอินทรีย์ (ไร่/ครัวเรือน)	1	36	15.91	7.75
ระยะเวลาเปลี่ยนผ่านจากระบบการผลิตเคมีเป็นอินทรีย์ (เดือน)	5	192	32.48	27.01
ประสบการณ์ในการผลิตข้าว (ปี)	2	60	29.70	10.20
ประสบการณ์ในการผลิตข้าวอินทรีย์ (ปี)	1	20	6.98	4.54
จำนวนครั้งที่เข้าร่วมอบรมเกี่ยวกับการผลิตข้าวอินทรีย์ (ครั้ง/คน)	1	36	4.40	3.25

สำหรับกระบวนการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรตัวอย่างส่วนใหญ่ในพื้นที่นิยมใช้พันธุ์ข้าวหอมมะลิ 105 ลักษณะของพื้นที่ที่เพาะปลูกเป็นที่ราบลุ่ม ลักษณะของดินเป็นดินร่วนปนทรายหรือเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ดินเหนียวปนทราย มีทั้งนาดำและนาหว่าน แหล่งน้ำที่ใช้ก็เป็นน้ำฝนกับแหล่งน้ำที่เตรียมไว้ร่วมกับแหล่งน้ำธรรมชาติ สำหรับปุ๋ยที่ใช้ในการผลิตใช้มูลสัตว์ แกลบดิน ซากพืช ซากสัตว์ ชี้เก้่า เป็นสำคัญ สำหรับการเก็บเกี่ยวนิยมใช้แรงงานคนเก็บเกี่ยวและใช้เครื่องจักรในการนวด และผลผลิตข้าวอินทรีย์ที่ได้ของเกษตรกรตัวอย่างมีปริมาณผลผลิตเฉลี่ยที่ 413.70 กิโลกรัมต่อไร่ มีราคาจำหน่ายเฉลี่ยกิโลกรัมละ 20.24 บาท (ตารางที่ 4.3)

ตารางที่ 4.3 ปริมาณผลผลิต และราคาผลผลิต

รายการ	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ปริมาณผลผลิตเฉลี่ย (กิโลกรัมต่อไร่)	100.00	1,000.00	413.70	91.61
ราคาผลผลิตเฉลี่ย (บาทต่อกิโลกรัม)	15.00	40.00	20.24	1.73

แรงจูงใจในการผลิตข้าวอินทรีย์

ผลการวิเคราะห์ที่ได้จากการสำรวจเกษตรกรตัวอย่างถึงเหตุผลที่ทำการผลิตข้าวอินทรีย์พบว่า สิ่งสำคัญที่สุด ได้แก่ เป็นห่วงเรื่องของคุณภาพตนเองในการทำการเกษตรถึง 185 ตัวอย่าง หรือคิดเป็นร้อยละ 42.53 รองลงมา ได้แก่ ช่วยลดต้นทุน ร้อยละ 35.40 เป็นห่วงปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อม ร้อยละ 8.51 รัฐบาลสนับสนุน ร้อยละ 5.52 ช่วยเพิ่มผลตอบแทน ร้อยละ 4.83 เรื่องของจริยธรรมต่อผู้บริโภค ร้อยละ 2.53 และ ได้รับความภาคภูมิใจที่ได้ทำเกษตรอินทรีย์ ร้อยละ 0.69 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.4 เหตุผลที่ทำการผลิตข้าวอินทรีย์ (ตอบได้มากกว่าหนึ่งเหตุผล N = 435)

สาเหตุ	จำนวน	ร้อยละ
เป็นห่วงเรื่องสุขภาพ	185	42.53
ช่วยลดต้นทุน	154	35.40
เป็นห่วงปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อม	37	8.51
รัฐบาลสนับสนุน	24	5.52
ช่วยเพิ่มผลตอบแทน	21	4.83
เรื่องของจริยธรรมต่อผู้บริโภค	11	2.53
เป็นความภาคภูมิใจที่ได้ทำเกษตรอินทรีย์	3	0.69

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สำหรับแรงจูงใจที่อยู่ในระดับมากที่สุดของเกษตรกรตัวอย่างในการผลิตข้าวอินทรีย์ ได้แก่ การได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐเป็นแรงจูงใจที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 4.57 เรื่องของสุขภาพที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.55 แรงจูงใจในเรื่องของการใช้เคมีมีอันตรายมากต่อเกษตรกร ค่าเฉลี่ย 4.26 แรงจูงใจที่ว่าเกษตรอินทรีย์ช่วยลดรายจ่าย ค่าเฉลี่ย 4.23 และแรงจูงใจของการเป็นวิถีการผลิตที่ยั่งยืน ค่าเฉลี่ย 4.21 (ตารางที่ 4.5)

ส่วนแรงจูงใจในประเด็นต่างๆ ที่เหลือ ได้แก่ เกษตรอินทรีย์ทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัวเพราะใช้แรงงานครัวเรือนเป็นหลัก ค่าเฉลี่ย 4.16 เกษตรอินทรีย์จะเป็นแนวโน้มของการผลิตวิถีใหม่จากนี้ไป ค่าเฉลี่ย 4.14 ตลาด/ผู้ซื้อมีความต้องการ ค่าเฉลี่ย 4.11 เกษตรอินทรีย์ช่วยเพิ่มรายได้ ค่าเฉลี่ย 4.11 ไม่ต้องใช้ทรัพยากรมากมายเท่าเคมี ค่าเฉลี่ย 4.05 และ ตลาดสามารถจ่ายให้แพงขึ้นได้ ค่าเฉลี่ย 4.01 แรงจูงใจต่างๆ เหล่านี้ผลการวิเคราะห์พบว่า มีระดับแรงจูงใจอยู่ในระดับเดียวกัน คือ ระดับแรงจูงใจมาก (ตารางที่ 4.5)

ตารางที่ 4.5 ระดับแรงจูงใจของเกษตรกรตัวอย่างในการผลิตข้าวอินทรีย์

แรงจูงใจ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับแรงจูงใจ
เกษตรอินทรีย์ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ	4.57	0.68	มากที่สุด
เรื่องของสุขภาพ	4.55	0.57	มากที่สุด
การใช้เคมีมีอันตรายมากต่อเกษตรกร	4.26	0.68	มากที่สุด
เกษตรอินทรีย์ช่วยลดรายจ่าย	4.23	0.59	มากที่สุด
เป็นวิถีการผลิตที่ยั่งยืน	4.21	0.62	มากที่สุด
เกษตรอินทรีย์ทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัวเพราะใช้แรงงานครัวเรือนเป็นหลัก	4.16	0.57	มาก
เกษตรอินทรีย์จะเป็นแนวโน้มของการผลิตวิถีใหม่จากนี้ไป	4.14	0.63	มาก
ตลาด/ผู้ซื้อมีความต้องการ	4.11	0.65	มาก
เกษตรอินทรีย์ช่วยเพิ่มรายได้	4.11	0.59	มาก
ไม่ต้องใช้ทรัพยากรมากมายเท่าเคมี	4.05	0.59	มาก
ตลาดสามารถจ่ายให้แพงขึ้นได้	4.01	0.66	มาก

การวิเคราะห์แรงจูงใจที่มีอิทธิพลต่อการขยายพื้นที่ทำการผลิตข้าวอินทรีย์

ก่อนที่จะทำการวิเคราะห์แรงจูงใจที่มีอิทธิพลต่อการขยายพื้นที่ทำการผลิตข้าวอินทรีย์ด้วยการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis) ได้ทำการตรวจสอบการเกิดปัญหา Multicollinearity ด้วยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (correlation coefficient) พบว่า ไม่มีตัวแปรอิสระหรือปัจจัยแรงจูงใจคู่ใดที่มีความสัมพันธ์เกิน 0.75 (สุชาติ, 2548) หมายความว่าตัวแปรอิสระหรือปัจจัยแรงจูงใจทั้งหมดที่นำมาวิเคราะห์ ซึ่งได้แก่ เกษตรอินทรีย์ช่วยลดรายจ่าย (X_1) เกษตรอินทรีย์ทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัวเพราะใช้แรงงานครัวเรือนเป็นหลัก (X_2) เกษตรอินทรีย์ช่วยเพิ่มรายได้ (X_3) ตลาด/ผู้ซื้อที่มีความต้องการ (X_4) ตลาดสามารถจ่ายให้แพงขึ้นได้ (X_5) เกษตรอินทรีย์จะเป็นแนวโน้มของการผลิตวิถีใหม่จากนี้ไป (X_6) เรื่องของสุขภาพ (X_7) ไม่ต้องใช้ทรัพยากรมากมายเท่าเคมี (X_8) เป็นวิธีการผลิตที่ยั่งยืน (X_9) การใช้เคมีมีอันตรายมากต่อเกษตรกร (X_{10}) และ เกษตรอินทรีย์ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ (X_{11}) สามารถนำมาวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุได้โดยไม่เกิดปัญหา Multicollinearity (ตารางที่ 4.6)

ตารางที่ 4.6 เมตริกความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยแรงจูงใจในการผลิตข้าวอินทรีย์ที่ใช้ในการวิเคราะห์

ตัวแปร	X_1	X_2	X_3	X_4	X_5	X_6	X_7	X_8	X_9	X_{10}	X_{11}
X_1	1.000	0.652	0.675	0.571	0.449	0.524	0.242	0.401	0.597	0.472	-0.138
X_2		1.000	0.585	0.588	0.603	0.613	0.310	0.481	0.628	0.578	-0.045
X_3			1.000	0.624	0.487	0.552	0.275	0.512	0.538	0.461	-0.086
X_4				1.000	0.674	0.605	0.321	0.497	0.568	0.442	0.011
X_5					1.000	0.547	0.356	0.512	0.521	0.424	0.035
X_6						1.000	0.322	0.477	0.546	0.505	-0.022
X_7							1.000	0.290	0.230	0.208	0.130
X_8								1.000	0.401	0.430	-0.019
X_9									1.000	0.703	-0.012
X_{10}										1.000	-0.104
X_{11}											1.000

ผลการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุปัจจัยแรงจูงใจที่มีอิทธิพลต่อการขยายพื้นที่ทำการผลิตข้าวอินทรีย์ พบว่า แบบจำลองหรือสมการถดถอยที่ได้สามารถนำไปใช้อธิบายปัจจัยแรงจูงใจที่มีอิทธิพลต่อการขยายพื้นที่ทำการผลิตข้าวอินทรีย์เมื่อพิจารณาจากค่าสถิติ F ที่เท่ากับ 9.342 มีค่า p-value เท่ากับ 0.000 ซึ่งต่ำกว่า 0.05 หมายความว่าแบบจำลองที่ได้มีความสามารถนำไปใช้ได้ที่มีความเชื่อมั่นร้อยละ 95 โดยตัวแปรอิสระหรือปัจจัยแรงจูงใจที่นำมาวิเคราะห์สามารถอธิบายความผันแปรของการขยายพื้นที่ทำการผลิตข้าวอินทรีย์ได้ร้อยละ 22.2 เมื่อพิจารณาจากค่า R^2 ส่วนความผันแปรที่เหลือเป็นอิทธิพลจากปัจจัยอื่นๆ ที่ไม่ได้นำมาวิเคราะห์ในที่นี้ (ตารางที่ 4.7)

ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ปัจจัยแรงจูงใจที่มีอิทธิพลต่อการขยายพื้นที่ทำการผลิตข้าวอินทรีย์ที่พบว่ามีนัยสำคัญทางสถิติมีอยู่ทั้งสิ้น 7 ปัจจัย โดยมี 3 ปัจจัยที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 หรือที่ p-value เท่ากับ 0.05 คือ เกษตรอินทรีย์ทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัวเพราะใช้แรงงานครัวเรือนเป็นหลัก (X_2) มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยเท่ากับ 3.131 การไม่ต้องใช้ทรัพยากรมากมายเท่าเคมี (X_8) มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยเท่ากับ -2.540 เป็นวิธีการผลิตที่ยั่งยืน (X_9) มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยเท่ากับ 5.416

ส่วนอีก 4 ปัจจัยแรงจูงใจที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 90 หรือที่ p-value เท่ากับ 0.10 ได้แก่ เกษตรอินทรีย์ช่วยลดรายจ่าย (X_1) มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยเท่ากับ -1.695 เกษตรอินทรีย์จะเป็นแนวโน้มของการผลิตวิถีใหม่จากนี้ไป (X_6) มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยเท่ากับ -1.339 เรื่องของสุขภาพ (X_7) มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยเท่ากับ -1.232 และ เกษตรอินทรีย์ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ (X_{11}) มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยเท่ากับ 0.963 (ตารางที่ 4.7)

ตารางที่ 4.7 ผลการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุปัจจัยแรงจูงใจที่มีอิทธิพลต่อการขยายพื้นที่ทำการผลิตข้าวอินทรีย์

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย (b)	Std. Error	t	p-value
ค่าคงที่	4.557	4.337	1.051	0.294
เกษตรอินทรีย์ช่วยลดรายจ่าย (X_1)	-1.695	0.930	-1.823	0.069 *
เกษตรอินทรีย์ทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัวเพราะใช้แรงงานครัวเรือนเป็นหลัก (X_2)	3.131	0.993	3.152	0.002 **
เกษตรอินทรีย์ช่วยเพิ่มรายได้ (X_3)	-0.601	0.901	-0.667	0.505
ตลาด/ผู้ซื้อมีความต้องการ (X_4)	-0.653	0.859	-0.760	0.488
ตลาดสามารถจ่ายให้แพงขึ้นได้ (X_5)	0.709	0.796	0.891	0.374
เกษตรอินทรีย์จะเป็นแนวโน้มของการผลิตวิถีใหม่จากนี้ไป (X_6)	-1.339	0.786	-1.704	0.089 *
เรื่องของสุขภาพ (X_7)	-1.232	0.669	-1.843	0.066 *
ไม่ต้องใช้ทรัพยากรมากมายเท่าเคมี (X_8)	-2.540	0.753	-3.374	0.001 **
เป็นวิธีการผลิตที่ยั่งยืน (X_9)	5.416	0.918	5.898	0.000 **
การใช้เคมีมีอันตรายมากต่อเกษตรกร (X_{10})	0.331	0.767	0.431	0.667
เกษตรอินทรีย์ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ (X_{11})	0.963	0.534	1.803	0.072 *
$R^2 = 0.222$	SEE = 6.683	F = 9.342	p-value of F = 0.000	

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ความเชื่อมั่นร้อยละ 90

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ความเชื่อมั่นร้อยละ 95

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ประเด็นการศึกษาที่สำคัญของการศึกษานี้ คือ ถึงแม้ว่าจะยังมีการผลิตข้าวแบบเดิม ๆ คือมีการใช้ปุ๋ยและสารเคมีอย่างกว้างขวาง แต่ก็ยังมีกลุ่มเกษตรกรหลาย ๆ กลุ่มที่กระจายในหลากหลายพื้นที่ทั่วประเทศ ที่ยังคงดำเนินวิถีชีวิตและการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์อย่างมั่นคง ซึ่งอะไรเป็นแรงจูงใจของกลุ่มเกษตรกรเหล่านี้ โดยวัตถุประสงค์ของการศึกษา ประกอบด้วย 1) เพื่อศึกษาสภาพการผลิตและแรงจูงใจของเกษตรกรผู้ผลิตข้าวในระบบเกษตรอินทรีย์ และ 2) เพื่อทราบแรงจูงใจที่มีอิทธิพลต่อการขยายพื้นที่ทำการผลิตข้าวอินทรีย์ เพื่อนำไปใช้ในการส่งเสริมเกษตรกรทั้งที่เป็นผู้ปลูกข้าว หรือพืชชนิดอื่นๆ รวมถึงบุคคลอื่นๆที่เกี่ยวข้องและบุคคลที่สนใจทางด้านเกษตรอินทรีย์ได้นำไปใช้ประกอบการตัดสินใจหรือส่งเสริมให้เกิดการผลิตข้าวอินทรีย์และการทำเกษตรระบบอินทรีย์ที่กว้างขวางขึ้นต่อไป

การศึกษานี้ได้กำหนดขอบเขตพื้นที่ที่ทำการศึกษา คือ จังหวัดสุรินทร์และยโสธร เนื่องจากเป็นแหล่งผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ที่ใหญ่ที่สุดของประเทศ ช่วงเวลาทำการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูล คือ ตุลาคม 2556-กันยายน 2557 ประชากรที่ใช้ในการศึกษารั้งนี้ คือ เกษตรกรที่ทำการผลิตข้าวอินทรีย์ในจังหวัดสุรินทร์และจังหวัดยโสธร ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของกรมวิชาการเกษตร ภายใต้การกำกับของสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช.) ปี 2555/2556 จำนวน 400 ราย โดยทำการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงเกษตรกรที่ยินดีให้ข้อมูลในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์และจังหวัดยโสธร แต่ในขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลเหลือตัวอย่างเกษตรกรที่มีข้อมูลสมบูรณ์ในการวิเคราะห์ 336 ราย ดังการสรุปและอภิปรายผลการวิเคราะห์ต่อไปนี้

สรุปและอภิปรายผลการวิเคราะห์

ข้อมูลทั่วไปทางด้านลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล

กลุ่มเกษตรกรตัวอย่างเป็นเพศชายร้อยละ 59.2 เพศหญิงร้อยละ 40.8 อายุของเกษตรกรตัวอย่าง โดยเฉลี่ยคือ 54.2 ปี ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาประถมศึกษาร้อยละ 81.8 ตามด้วยระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลายและตอนต้นร้อยละ 8.3 และ 5.7 ตามลำดับ เกษตรกรตัวอย่างสถานภาพสมรสมีถึงร้อยละ 78.6 ตามด้วยหม้าย/หย่าร้าง และ โสด เป็นจำนวนร้อยละ 17.0 และ 3.3 ตามลำดับ ลักษณะครอบครัวเป็นครอบครัวเดี่ยวถึงร้อยละ 91.4 และมีเกษตรกรตัวอย่างเพียงร้อยละ 8.6 เท่านั้นที่มีลักษณะครอบครัวเป็นแบบขยาย จำนวนสมาชิกในครอบครัวของเกษตรกรตัวอย่างเฉลี่ย 4.8 คน หรือประมาณ 5 คน ครอบครัวกลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนสมาชิกมากที่สุดมีจำนวน 10 คน จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์ที่สำรวจส่วนใหญ่ยังมีระดับการศึกษาไม่สูงมากนักและมีอายุค่อนข้างมาก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สภาพการผลิตข้าวอินทรีย์

เกษตรกรตัวอย่างมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 2.60 คน หรือ ประมาณ 3 คน มีพื้นที่ในการผลิตข้าวอินทรีย์เฉลี่ย 15.91 ไร่ต่อครัวเรือน โดยเกษตรกรตัวอย่างมีระยะเวลาการเปลี่ยนผ่านจากระบบการผลิตที่เป็นเคมีมาเป็นแบบอินทรีย์เฉลี่ย 32.48 เดือน หรือประมาณ 2 ปี 8 เดือน ทั้งนี้เกษตรกรตัวอย่างมีประสบการณ์การปลูกข้าวเฉลี่ย 29.70 ปี และมีประสบการณ์เฉพาะการผลิตข้าวอินทรีย์เฉลี่ย 6.98 ปี และมีประสบการณ์การเข้าร่วมอบรมเกี่ยวกับการผลิตข้าวอินทรีย์เฉลี่ย 4.40 ครั้ง หรือ ประมาณ 5 ครั้งต่อคน

พันธุ์ข้าวที่นิยมใช้ในการปลูก คือ พันธุ์หอมมะลิ 105 พื้นที่ที่เพาะปลูกเป็นที่ราบลุ่ม ลักษณะของดินเป็นดินร่วนปนทรายหรือดินเหนียวปนทราย มีทั้งนาดำและนาหว่าน แหล่งน้ำที่ใช้ก็เป็นน้ำฝนกับแหล่งน้ำที่เตรียมไว้ร่วมกับแหล่งน้ำธรรมชาติ สำหรับปุ๋ยที่ใช้ในการผลิตใช้มูลสัตว์ กล้วยดิน ชากพืช ชากสัตว์ ขี้เถ้า เป็นสำคัญ สำหรับการเก็บเกี่ยวนิยมใช้แรงงานคนเก็บเกี่ยวและใช้เครื่องจักรในการนวด ซึ่งกระบวนการผลิตที่ได้จากการสำรวจ พบว่า ไม่แตกต่างจากกระบวนการในภาพรวมของการผลิตข้าวทั่วไปในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากนัก และผลผลิตข้าวอินทรีย์ที่ได้ของเกษตรกรตัวอย่างมีปริมาณผลผลิตเฉลี่ยที่ 413.70 กิโลกรัมต่อไร่ โดยปริมาณการผลิตต่ำที่สุดที่พบคือ 100 กิโลกรัมต่อไร่ สูงสุดเท่ากับ 1,000 กิโลกรัมต่อไร่ แสดงว่าประสิทธิภาพในการผลิตต่อไร่ของเกษตรกรยังมีความผันผวนที่สูงมาก ส่วนทางด้านราคาจำหน่ายเฉลี่ยกิโลกรัมละ 20.24 บาท ราคาต่ำสุดที่เกษตรกรขายได้เท่ากับ 15 บาทต่อกิโลกรัม ส่วนราคาสูงสุดที่เกษตรกรขายได้เท่ากับ 40 บาทต่อกิโลกรัม

สาเหตุในการผลิตข้าวอินทรีย์และระดับแรงจูงใจของเกษตรกรในการผลิตข้าวอินทรีย์

สาเหตุสำคัญที่สุด ได้แก่ เป็นห่วงเรื่องของคุณภาพตนเองในการทำการเกษตรร้อยละ 42.53 รองลงมา ได้แก่ ช่วยลดต้นทุน ร้อยละ 35.40 เป็นห่วงปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อม ร้อยละ 8.51 รัฐบาลสนับสนุน ร้อยละ 5.52 ช่วยเพิ่มผลตอบแทน ร้อยละ 4.83 เรื่องของจริยธรรมต่อผู้บริโภค ร้อยละ 2.53 และ ได้รับความภาคภูมิใจที่ได้ทำเกษตรอินทรีย์ ร้อยละ 0.69 ตามลำดับ แรงจูงใจในเรื่องของคุณภาพและการได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ เป็น 2 แรงจูงใจที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 4.56 จัดอยู่ในระดับแรงจูงใจมากที่สุด นอกจากนี้ 2 แรงจูงใจดังกล่าวที่อยู่ในระดับมากที่สุดแล้วยังมีแรงจูงใจในเรื่องของการใช้เคมีมีอันตรายมากต่อเกษตร ค่าเฉลี่ย 4.26 แรงจูงใจที่ว่าเกษตรอินทรีย์ช่วยลดรายจ่าย ค่าเฉลี่ย 4.22 และแรงจูงใจของการเป็นวิถีการผลิตที่ยั่งยืน ค่าเฉลี่ย 4.21 ที่จัดอยู่ในระดับแรงจูงใจมากที่สุด ส่วนแรงจูงใจในประเด็นต่างๆ ที่เหลือ ได้แก่ เกษตรอินทรีย์ทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัวเพราะใช้แรงงานครัวเรือนเป็นหลัก ค่าเฉลี่ย 4.16 เกษตรอินทรีย์จะเป็นแนวโน้มของการผลิตวิถีใหม่จากนี้ไป ค่าเฉลี่ย 4.14 ตลาด/ผู้ซื้อมีความต้องการ ค่าเฉลี่ย 4.11 เกษตรอินทรีย์ช่วยเพิ่มรายได้ ค่าเฉลี่ย 4.10 ไม่ต้องใช้ทรัพยากรมากมายเท่าเคมี ค่าเฉลี่ย 4.03

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

และ ตลาดสามารถจ่ายให้แพงขึ้นได้ ค่าเฉลี่ย 4.00 แรงจูงใจต่างๆ เหล่านี้ผลการวิเคราะห์พบว่า มีระดับแรงจูงใจอยู่ในระดับเดียวกัน คือ ระดับแรงจูงใจมาก

การวิเคราะห์แรงจูงใจที่มีอิทธิพลต่อการขยายพื้นที่ทำการผลิตข้าวอินทรีย์

แบบจำลองหรือสมการถดถอยที่ได้สามารถนำไปใช้อธิบายปัจจัยแรงจูงใจที่มีอิทธิพลต่อการขยายพื้นที่ทำการผลิตข้าวอินทรีย์ได้ที่มีความเชื่อมั่นร้อยละ 95 โดยตัวแปรอิสระหรือปัจจัยแรงจูงใจที่นำมาวิเคราะห์สามารถอธิบายความผันแปรของการขยายพื้นที่ทำการผลิตข้าวอินทรีย์ได้ร้อยละ 19.4 เมื่อพิจารณาจากค่า R^2 ส่วนความผันแปรที่เหลือเป็นอิทธิพลจากปัจจัยอื่นๆ ที่ไม่ได้นำมาวิเคราะห์ในที่นี้ ซึ่งในส่วนของค่า R^2 อาจจะต้องพิจารณาในการวิเคราะห์นี้ได้ทำการวิเคราะห์ปัจจัยเฉพาะแรงจูงใจเท่านั้น ซึ่งจริงๆ แล้วปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการขยายพื้นที่การผลิตยังมีปัจจัยอื่นๆ อีกหลายปัจจัย เช่น ประสบการณ์ในการผลิตข้าวอินทรีย์ ปริมาณปุ๋ยอินทรีย์ที่ผลิตได้เอง การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของครอบครัว เป็นต้น (Thapa and Rattanasuteerkul, 2011; Hansson et al, 2013)

ปัจจัยแรงจูงใจที่มีอิทธิพลต่อการขยายพื้นที่ทำการผลิตข้าวอินทรีย์ที่พบว่ามีนัยสำคัญทางสถิติมีอยู่ทั้งสิ้น 7 ปัจจัย โดยมี 3 ปัจจัยที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 หรือที่ p-value เท่ากับ 0.05 ดังนี้

เป็นวิธีการผลิตที่ยั่งยืน (X_9) มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยเท่ากับ 5.416 หมายความว่า หากเกษตรกรมีทัศนคติแรงจูงใจทางด้านเป็นวิธีการผลิตที่ยั่งยืนเพิ่มขึ้น 1 หน่วยจะมีอิทธิพลต่อการขยายพื้นที่การผลิตข้าวอินทรีย์เพิ่มขึ้น 5.416 ไร่

เกษตรกรอินทรีย์ทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัวเพราะใช้แรงงานครัวเรือนเป็นหลัก (X_2) มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยเท่ากับ 3.131 หมายความว่า หากเกษตรกรมีทัศนคติแรงจูงใจทางด้านเกษตรกรอินทรีย์ทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัวเพราะใช้แรงงานครัวเรือนเป็นหลักเพิ่มขึ้น 1 หน่วยจะมีอิทธิพลต่อการขยายพื้นที่การผลิตข้าวอินทรีย์เพิ่มขึ้น 3.131 ไร่

การไม่ต้องใช้ทรัพยากรมากมายเท่าเคมี (X_8) มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยเท่ากับ -2.540 หมายความว่า หากเกษตรกรมีทัศนคติแรงจูงใจทางด้านไม่ต้องใช้ทรัพยากรมากมายเท่าเคมีลดลง 1 หน่วยจะมีอิทธิพลต่อการขยายพื้นที่การผลิตข้าวอินทรีย์เพิ่มขึ้น 2.540 ไร่

ส่วนอีก 4 ปัจจัยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 90 หรือที่ p-value เท่ากับ 0.10 ได้แก่

เกษตรกรอินทรีย์ช่วยลดรายจ่าย (X_1) มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยเท่ากับ -1.695 หมายความว่า หากเกษตรกรมีทัศนคติแรงจูงใจทางด้านเกษตรกรอินทรีย์ช่วยลดรายจ่ายลดลง 1 หน่วยจะมีอิทธิพลต่อการขยายพื้นที่การผลิตข้าวอินทรีย์เพิ่มขึ้น 1.695 ไร่

เกษตรกรอินทรีย์จะเป็นแนวโน้มของการผลิตวิถีใหม่จากนี้ไป (X_6) มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยเท่ากับ -1.339 หมายความว่า หากเกษตรกรมีทัศนคติแรงจูงใจทางด้านเกษตรกรอินทรีย์จะ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เป็นแนวโน้มของการผลิตวิถีใหม่จากนี้ไปลดลง 1 หน่วยจะมีอิทธิพลต่อการขยายพื้นที่การผลิตข้าวอินทรีย์เพิ่มขึ้น 1.339 ไร่

เรื่องของสุขภาพ (X_7) มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยเท่ากับ -1.232 หมายความว่า หากเกษตรกรมีทัศนคติแรงจูงใจทางด้านเรื่องของสุขภาพลดลง 1 หน่วยจะมีอิทธิพลต่อการขยายพื้นที่การผลิตข้าวอินทรีย์เพิ่มขึ้น 1.232 ไร่

เกษตรกรอินทรีย์ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ (X_{11}) มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยเท่ากับ 0.963 หมายความว่า หากเกษตรกรมีทัศนคติแรงจูงใจทางด้านเกษตรกรอินทรีย์ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐเพิ่มขึ้น 1 หน่วยจะมีอิทธิพลต่อการขยายพื้นที่การผลิตข้าวอินทรีย์เพิ่มขึ้น 0.963 ไร่

เมื่อพิจารณาจากทั้งสาเหตุและระดับของแรงจูงใจของเกษตรกรในการผลิตข้าวอินทรีย์จะเห็นได้ว่าเกษตรกรมีความเป็นห่วงในเรื่องของสุขภาพเป็นสิ่งสำคัญในการผลิต รวมทั้งการวิเคราะห์ปัจจัยแรงจูงใจที่มีอิทธิพลต่อการขยายพื้นที่ที่ด้านเรื่องของสุขภาพมีนัยสำคัญทางสถิติ สิ่งที่ได้จากการวิเคราะห์สะท้อนให้เห็นว่าเรื่องของสุขภาพ คือ สิ่งสำคัญในการทำการผลิตข้าวอินทรีย์ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Thapa and Rattanasuteerkul (2011) ที่พบว่า เกษตรกรให้ความสำคัญต่อผลกระทบที่ไม่ดีจากสารกำจัดศัตรูพืชที่มีผลต่อสุขภาพ

ข้อเสนอแนะ

ในการดำเนินการจูงใจให้มีการเพิ่มการผลิตข้าวอินทรีย์นั้น บุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรคำนึงถึงประเด็นต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การให้คุณค่าของการผลิตแบบอินทรีย์นี้ถึงการเป็นวิถีการผลิตที่ยั่งยืน การสร้างความสัมพันธ์ในครัวเรือนที่มากขึ้นเพราะมักเป็นการใช้แรงงานในครัวเรือนเป็นหลัก และการให้ความรู้เรื่องการใช้ปัจจัยการผลิตที่ไม่มีเคมี นอกจากนี้ปัจจัยสำคัญ ประการอื่น ๆ ได้แก่ แรงจูงใจด้านรายจ่ายที่ลดลง มุมมองที่ว่าเกษตรกรอินทรีย์ไม่ใช่วิถีการผลิตใหม่ ความกังวลด้านปัญหาสุขภาพที่หากทำให้บรรเทาลงได้จากการทำเกษตรอินทรีย์ และมาตรการสนับสนุนต่างๆ จากภาครัฐ เหล่านี้ จะช่วยให้เกิดการเพิ่มพื้นที่การผลิตข้าวอินทรีย์ขึ้นได้

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการเกษตร. 2553. หลักการผลิตข้าวอินทรีย์. [Online]. Available : <http://www.doae.go.th/library/html/detail/nsfng/what%20is%20kasad.htm>. [28/07/2553].
- กฤติมา สิทธินาง. 2552. การเสริมแรงจูงใจของบุคลากรในบริษัทก่อสร้างขนาดเล็ก กรณีศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่. การค้นคว้าอิสระวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิศวกรรมและการบริหารการก่อสร้าง บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- จันทราพร ประธาน. 2548. ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการวิชาการบริหารการศึกษามหาบัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ปภาณิณ มณียศ. 2550. การวิเคราะห์ปัจจัยจูงใจในการทำงานของพนักงานในบริษัทลานนาโปรดักส์ จำกัด. การค้นคว้าอิสระวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรม บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- มูลนิธิสายใยแผ่นดิน. 2553. เกษตรอินทรีย์ในประเทศไทย. [Online]. Available: <http://www.organicthailand.com>. [11/07/2553].
- เสนาะ ดิยาวารี. 2543. หลักการบริหาร (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. 2548. เทคนิคการวิเคราะห์ตัวแปรหลายตัวสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ หจก.สามลดา.
- Barbieri, C., Mahoney, E., 2009. Why is diversification an attractive farm adjustment strategy? Insights from Texas farmers and ranchers. *Journal of Rural Studies*. 25, 58-66.
- Hansson, H., Ferguson, R., Olofsson, C. and Rantamaki-Lahtinen, L. 2013. Farmers' motives for diversifying their farm business-The influence of family. *Journal of Rural Studies*. 32, 240-250.
- Kim, R., Opal S. and Toyoda, T. 2008. Consumer Attitude towards Organic Labelling Schemes in Japan. *Journal of International Food and Agribusiness Marketing*. 20 (3), 57-74.
- Lampkin, N.H. and Padel, S. (eds.) 1994. *The Economics of Organic Farming: an International Perspective*. CAB International: Oxford.
- Mahamud, R. 2005. *Innovation in agricultural resource management for organic agriculture: case study of organic rice farmers group, Amphoe Kudchum, Changwat Yasothon*. Thesis, Kasetsart University, Bangkok. 121 pages. (in Thai).
- Maslow, A.H. 1954. *Motivation and Personality*. New York: Harper.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- McGehee, N.G., Kim, K., 2004. Motivation for agri-tourism entrepreneurship. *Journal of Travel Research*. 43, 161-170.
- Mingchai, C., & Yossuck, P. 2008. Thai organic farming: policy context and content analysis (in Thai) Proceedings of the 46th Kasetsart University annual Conference (pp. 1e8). Thailand, Bangkok: Kasetsart University.
- Podsakoff, P.M., MacKenzie, S.B., Podsakoff, N.P., and Yeon, L.J. 2003. The mismeasure of man(agement) and its implications for leadership research. *The Leadership Quarterly*. 14, 615-656.
- Polovitz, N.N., Black, R.J. and McCool, S. 2001. Agritourism: motivations behind farm/ranch business diversification. *Journal of Travel Research*. 40, 19-26.
- Schjoedt, L., Shaver, K.G., 2007. Deciding on an entrepreneurial career: a test of the pull and push hypotheses using the panel study of entrepreneurial dynamics data. *Entrepreneurship Theory and Practice*. 31, 733-752.
- Thapa, G.B. and Rattanasuteerakul, K. (2011). Adoption and extent of organic vegetable farming in Mahasarakham province, Thailand. *Applied Geography*. 31, 201-209.
- Vik, J., McElwee, G., 2011. Diversification and the entrepreneurial motivations of farmers in Norway. *Journal of Small Business Management* 49. 390-410.

ภาคผนวก
แบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสอบถาม

แรงจูงใจของเกษตรกรผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์

1. เพศ

1. ชาย

2. หญิง

2. อายุ ..... ปี

3. ระดับการศึกษา

1. ประถมศึกษา

2. มัธยมศึกษาตอนต้น

3. มัธยมศึกษาตอนปลาย

4. ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.)

5. ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.)

6.ปริญญาตรี

7.ปริญญาโท

8. อื่นๆ (โปรดระบุ)

.....

4. สถานภาพ

1. โสด

2. สมรส

3. หม้าย/หย่าร้าง

4. อื่นๆ (โปรดระบุ)

.....

5. จำนวนสมาชิกในครอบครัวทั้งหมด ..... คน

6. ลักษณะของครอบครัว 1. ครอบครัวเดี่ยว 2. ครอบครัวขยาย

ตอนที่ 2 ข้อมูลการผลิตข้าวอินทรีย์

7. จำนวนพื้นที่ที่ใช้ในการผลิตข้าวอินทรีย์ ..... ไร่

8. จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ใช้แรงงานเพื่อการเกษตร จำนวน ..... คน

9. การเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการปลูกข้าวอินทรีย์ ..... ครั้ง

10. ผ่านระยะการปรับเปลี่ยนระบบการผลิตจากเคมีเป็นอินทรีย์มา ..... ปี

11. ประสบการณ์ในการปลูกข้าว ..... ปี ประสบการณ์ในการปลูกข้าวอินทรีย์ ..... ปี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

12. ลักษณะการถือครองที่ดิน

1. เป็นที่ดินมีสิทธิครอบครอง
ทำฟรี
2. เป็นที่ดินเช่า
- 3.

13. สภาพของพื้นที่

1. ที่ราบลุ่ม
2. เป็นที่ดินมีน้ำชลประทาน
3. ที่ลาดเชิงเขา
4. อื่นๆ (โปรดระบุ) .....

14. ลักษณะของดินในพื้นที่ทำการเกษตรส่วนใหญ่

1. ดินเหนียว
2. ดินเหนียวปนทราย
3. ดินร่วน
4. ดินทราย
5. ดินปนทราย
6. อื่นๆ (โปรดระบุ) .....

15. น้ำที่ใช้ในการปลูกท่านได้จากแหล่งใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

1. แหล่งน้ำธรรมชาติ
2. บ่อน้ำที่เตรียมไว้เอง
3. น้ำชลประทาน
4. อาศัยน้ำฝนอย่างเดียว
5. อื่นๆ (โปรดระบุ) .....

16. ท่านใช้วัสดุใดแทนธาตุไนโตรเจน

1. สาหร่ายสีน้ำเงินแกมเขียว
2. เลือดสัตว์แห้งหรือกระดูกป่น
3. มูลสัตว์, แกลบดิน, ชากพืช, ชากสัตว์
4. อื่นๆ (โปรดระบุ) .....
- ถ้าใช้มีค่าใช้จ่าย ..... บาท/1 ฤดูกาลผลิต

17. ท่านใช้วัสดุใดแทนธาตุฟอสฟอรัส

1. หินฟอสเฟต
2. กระดูกป่น
3. กากเมล็ดพืช
4. ชี้เถ้าแกลบ
5. มูลสัตว์, ชากพืช, ชากสัตว์
6. อื่นๆ (โปรดระบุ) ..

ถ้าใช้มีค่าใช้จ่าย ..... บาท/1 ฤดูกาลผลิต

18. ท่านใช้วัสดุใดแทนธาตุโพแทสเซียม

1. ชี้เถ้า
2. หินปูนบางชนิด
3. มูลสัตว์, ชากพืช, ชากสัตว์
4. อื่นๆ (โปรดระบุ) .....
- ถ้าใช้มีค่าใช้จ่าย ..... บาท/1 ฤดูกาลผลิต

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

19. ท่านใช้วัสดุใดแทนธาตุแคลเซียม

1. ปูนขาว 2. โดโลไมท์
3. เปลือกหอยบ่น 4. กระจุกปน
5. มูลสัตว์, ซากพืช, ซากสัตว์ 6. อื่นๆ (โปรดระบุ) .....
- ถ้าใช้มีค่าใช้จ่าย ..... บาท/1 ฤดูกาลผลิต

20. เมล็ดพันธุ์ข้าวที่ใช้ปลูก

1. ข้าวหอมมะลิ 105 2. ข้าวหอมแดง
2. ข้าวหอมนิล 4. อื่นๆ (โปรดระบุ) .....

21. วิธีปลูกข้าว 1. ปักดำ 2. หว่าน

22. ท่านใช้วิธีเก็บเกี่ยวผลผลิตด้วยวิธีใด

1. ใช้แรงงานคนเกี่ยวและหวด 2. ใช้แรงงานคนเกี่ยว ใช้เครื่องนวดข้าว
3. ใช้รถเกี่ยวข้าว 4. อื่นๆ (โปรดระบุ) .....

23. ปริมาณผลผลิตที่ได้โดยเฉลี่ยต่อไร่ ..... กิโลกรัม/ไร่

ตอนที่ 3 แรงจูงใจที่เกษตรกรยังทำข้าวอินทรีย์

25. การที่ท่านยังคงทำเกษตรอินทรีย์ เนื่องจาก

1. เพื่อวัตถุประสงค์ทางการเงิน: ให้ได้ผลตอบแทนมากขึ้น
2. เพื่อวัตถุประสงค์ทางการเงิน: ให้ได้ต้นทุนการผลิตที่ถูกลง
3. ห่วงใยในสังคม สุขภาพที่ปลอดภัย แรงงานมีความสุขในการทำงานได้ไม่เสี่ยง
4. เนื่องจากภาครัฐสนับสนุน
5. เป็นเรื่องของจริยธรรม เกษตรอินทรีย์เป็นเรื่องการไม่เบียดเบียน เมื่อเทียบกับเกษตรเคมี
6. ห่วงใยสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรท้องถิ่น
7. เป็นเรื่องของแบบแผนการดำเนินชีวิต/ความภูมิใจ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

26. ระดับแรงจูงใจของท่านต่อการทำเกษตรอินทรีย์

ทัศนคติ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	เฉยๆ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วยอย่าง ยิ่ง
1. เกษตรอินทรีย์ช่วยลดรายจ่าย					
2. เกษตรอินทรีย์ทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดี ในครอบครัว					
3. เกษตรอินทรีย์ช่วยเพิ่มรายได้					
4. ตลาด/ผู้ซื้อมีความต้องการ					
5. ตลาดสามารถจ่ายให้แพงขึ้นได้					
6. เกษตรอินทรีย์จะเป็นแนวโน้มของการ ผลิตวิถีใหม่จากนี้ไป					
7. เรื่องของสุขภาพ					
8. การทำเกษตรอินทรีย์ไม่ต้องใช้ ทรัพยากรมากมายเท่ากับเกษตรเคมี					
9. เกษตรอินทรีย์เป็นวิถีการผลิตที่ยั่งยืน					
10. การใช้เคมี มีอันตรายมากต่อเกษตรกร					
11. เกษตรอินทรีย์ได้รับการสนับสนุนจาก ภาครัฐ					

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้